

ΟΥΚΡΑΝΙΑ 1932-1933 Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ

Ουκρανικό Ινστιτούτο Εθνικής Μνήμης

Εθνικό Μουσείο Μνήμης των θυμάτων του Γολοντομόρ

Υπουργείο Εξωτερικών Ουκρανίας

Υπουργείο Επικοινωνιακής Πολιτικής Ουκρανίας

Εκδίδεται με την υποστήριξη του Υπουργείου Εξωτερικών της Ουκρανίας

Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης:

Κοινότητα της Ουκρανικής Διασποράς στην Ελλάδα “Ουκρανο-Ελληνική Σκέψη”

ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ: ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ

Η λέξη «Γολοντομόρ» σημαίνει ομαδική εξόντωση μέσω της πείνας από την οποία δεν υπάρχει σωτηρία. Με αυτή τη λέξη οι Ουκρανοί αποκαλούν την εθνική καταστροφή του 1932 - 1933.

Πιστεύουμε ότι η ιστορία του Μεγάλου Λιμού πρέπει να είναι γνωστή σε όλο τον κόσμο και όχι μόνο στην Ουκρανία. Εξηγούμε τους λόγους για τους οποίους το Γολοντομόρ θεωρείται γενοκτονία και ζητάμε από την παγκόσμια κοινότητα να την αναγνωρίσει.

Πιστεύουμε ότι το Γολοντομόρ είναι ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα όχι μόνο της ουκρανικής αλλά και της παγκόσμιας ιστορίας του εικοστού αιώνα. Συνεπώς, χωρίς την πλήρη κατανόηση αυτού του γεγονότος δεν μπορεί να αναλυθεί η φύση των ολοκληρωτικών καθεστώτων και τα εγκλήματα τα οποία διαπράχθηκαν τόσο από τον σοβιετικό όσο και από τον ναζιστικό ολοκληρωτισμό.

Πιστεύουμε ότι είναι σημαντικό να αφηγηθούμε αυτή την ιστορία διότι δεν μπορούμε να επαναπαυόμαστε πιστεύοντας ότι δεν πρόκειται να επαναληφθεί μια νέα μορφή Γολοντομόρ στη σύγχρονη εποχή. Αντιθέτως, τα σημάδια των γενοκτονιών εμφανίζονται όλο και περισσότερο στον σύγχρονο κόσμο. Η ιστορία του Μεγάλου Λιμού στην Ουκρανία και οι μάρτυρες του εγκλήματος αυτού μάς διδάσκουν πώς να

αποφύγουμε την επανάληψη μίας παρόμοιας τραγωδία και πώς να αντισταθούμε σε αυτούς που τις σχεδιάζουν και τις οργανώνουν.

Ποτέ δεν είναι περιττό να εξετάζουμε προσεκτικά το παρελθόν για να μπορούμε να αναγνωρίζουμε τα σημάδια του κακού στο μέλλον, επειδή ακόμα και αν έχει διαφορετική μορφή κάθε φορά, η φύση του παραμένει πάντα η ίδια. Οι ηθικοί αυτουργοί της γενοκτονίας δημιουργούν ρήγμα στην κοινωνία, σπέρνουν το μίσος μέσω της προπαγάνδας, αφαιρούν όλα τα δικαιώματα από τα θύματά τους και τα τιμωρούν σκοτώνοντάς τα μαζικά. Στη συνέχεια προσποιούνται πως τίποτα κακό δεν έχει συμβεί, λέγοντας ψέματα σε όλο τον κόσμο. Ουσιαστικά, επιδιώκουν να υποτάξουν την βούληση των θυμάτων τους, καταστρέφοντάς τα σωματικά και ηθικά. Στη βάση της γενοκτονίας βρίσκονται το μίσος και η περιφρόνηση.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο αυτού του είδος τα εγκλήματα αφήνουν βαθιές πληγές όχι μόνο στην ψυχή του λαού που τα βίωσε αλλά και σε ολόκληρη την ανθρωπότητα. Για να κλείσουν οι πληγές, πρέπει να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους, να μην φοβόμαστε να μιλάμε για όλα όσα έγιναν και να αντιστεκόμαστε στους σύγχρονους Στάλιν και Χίτλερ.

ΟΥΚΡΑΝΙΑ - ΞΕΧΩΡΙΣΤΗ

Η Ουκρανία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη χώρα της Ευρώπης σε έκταση. Στα μέσα του 19ου αιώνα οι ουκρανικές εθνικές εκτάσεις ανέρχονταν σε περίπου 700.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα και είχαν πληθυσμό άνω των 30.000.000 ανθρώπων. Η φύση της Ουκρανίας είναι πλούσια σε γόνιμα εδάφη και ορυκτά. Το ήπιο εύκρατο κλίμα καθιστά δυνατή την ανάπτυξη τόσο των σιτηρών όσο και των αμπελιών. Από παλιά οι ταξιδιώτες περιέγραφαν την Ουκρανία ως τη γη «όπου ρέει γάλα και μέλι».

Στις αρχές του 20ου αιώνα η χώρα δεν είχε δικό της ανεξάρτητο κράτος, τα εδάφη της ήταν διαμελισμένα μεταξύ της Ρωσικής και της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας. Τα εδάφη που τέθηκαν υπό τον έλεγχο της Ρωσίας περιελάμβαναν το 80% των ουκρανικών εθνικών εκτάσεων με πληθυσμό άνω των 22.000.000 ανθρώπων. Όπως και τα υπόλοιπα έθνη στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη τα οποία δεν είχαν δικό τους κράτος, η Ουκρανία αποτελούνταν κατά 90% από αγρότες. Αναζητούσαν τρόπους για να έχουν οικονομική ανεξαρτησία και θεωρούσαν τη γη ως τη μεγαλύτερη αξία. Τα χωριά ήταν το επίκεντρο της παραδοσιακής ουκρανικής κουλτούρας και πνευματικότητας επειδή διατηρούσαν την ουκρανική γλώσσα, τις παλιές παραδόσεις και τα έθιμα.

Την παραμονή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου τα αγροκτήματα στην Ουκρανία συγκέντρωναν το 43% της παγκόσμιας παραγωγής κριθαριού, το 20% του σιταριού και το 10% του καλαμποκιού. Η εξαγωγή του ουκρανικού σιταριού στο τέλος του 19ου - αρχές του

Ουκρανική καρτ ποστάλ του 1917.

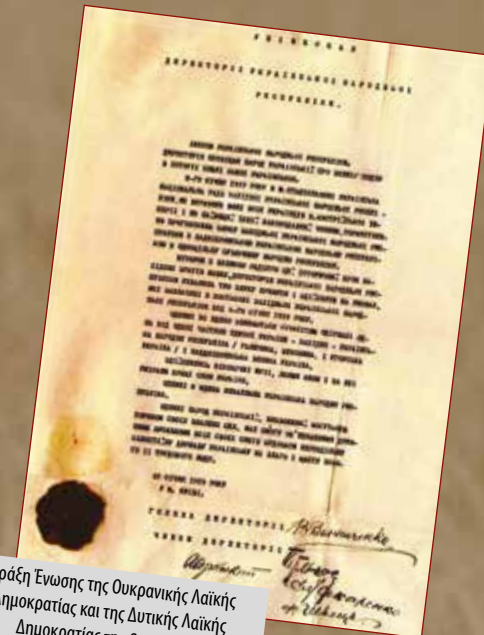
Χαρτονόμισμα της Ουκρανικής Λαϊκής Δημοκρατίας, αξίας 100 γκριβνες.

Λόχος (σόντια) μιας από τις σημαντικότερες στρατιωτικές μονάδες του Στρατού της Ουκρανικής Λαϊκής Δημοκρατίας - Σπισοβί Στριλτσί. Κίεβο, 1918.

Ο Μιχαίλο Γρουσεβσκι – εξαίρετος Ουκρανός ιστορικός, επικεφαλής της Ουκρανικής Κεντρικής Ράντα (Κοινοβουλίου).

Πράξη Ένωσης της Ουκρανικής Λαϊκής Δημοκρατίας και της Δυτικής Λαϊκής Δημοκρατίας της Ουκρανίας σε ενιαίο κράτος στις 22 Ιανουαρίου 1919

20ου αιώνα - διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στην οικονομία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Εκείνη την περίοδο θεωρούσαν την Ουκρανία ως τη μεγαλύτερη παραγωγό σιτηρών της Ευρώπης.

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα οι Ουκρανοί, όπως και άλλοι λαοί της Ευρώπης, αναζητούσαν την πορεία τους για την εθνική ανασυγκρότηση. Στις αρχές του 20ου αιώνα διατυπώθηκε η πολιτική απαίτηση, η οποία έγινε θεμελιώδης για το ουκρανικό κίνημα, για την δημιουργία ενός ανεξάρτητου ουκρανικού κράτους.

Η πτώση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας έδωσε μια ευκαιρία στην Ουκρανία. Το 1917 ξέσπασε η Ουκρανική Επανάσταση. Σε όλες τις περιοχές της χώρας οι Ουκρανοί δημιουργούσαν δικές τους αρχές και δημόσιους θεσμούς. Δημιουργήθηκε ένα εθνικό αντιπροσωπευτικό όργανο – η Ουκρανική Κεντρική Ράντα (Κοινοβούλιο) και η κυβέρνησή του - η Γενική Γραμματεία. Τον Νοέμβριο του 1917 δημιουργήθηκε η Ουκρανική Εθνική Δημοκρατία (UNR) και τον Ιανουάριο του 1918 ανακηρύχθηκε η ανεξαρτησία της.

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης η Ουκρανία είχε πολλές κρατικές μορφές: τη δημοκρατική (Ουκρανική Λαϊκή Δημοκρατία), τη συντηρητική (Ουκρανικό Κράτος του Γέτμαν Π. Σκοροπάντσκι), τη φιλελεύθερη-δημοκρατική (Δυτική Λαϊκή Δημοκρατία της Ουκρανίας).

Δυστυχώς, η Ουκρανία δεν άντεξε τη στρατιωτική αντιπαράθεση με τους Μπολσεβίκους. Ωστόσο, παρά την ήττα, οι Ουκρανοί απέδειξαν ότι έχουν τις δυνατότητες για την οικοδόμηση εθνικού κράτους. Το ζήτημα αυτό είχε γίνει ένας σημαντικός παράγοντας στην πολιτική της Ανατολικής Ευρώπης τον εικοστό αιώνα.

Οι συμμετέχοντες στα ουκρανικά ακαδημαϊκά σεμινάρια, τα οποία διήρκεσαν από τις 23 Ιουνίου έως τις 22 Ιουλίου του 1904 στο Λβίβ. Στο κέντρο της φωτογραφίας βλέπουμε σημαντικές ουκρανικές προσωπικότητες: Χβέντιρ Βόβκ, Μιχαίλο Γκουσεβσκι και Ιβάν Φρανκό.

Ουκρανοί αγρότες στις αρχές του 20ου αιώνα (φωτογραφία από τη συλλογή του Εθνικού Κέντρου Λαϊκού Πολιτισμού «Μουσείο Ιβάν Γκοντσάρ»).

Διαδήλωση στο Κίεβο την άνοιξη του 1917.

Οι συμμετέχοντες στη συνέλευση των ελεύθερων Κοζάκων στην πόλη Τσιγκρίν, 16-17 Οκτωβρίου του 1917.

Φέντιρ Αρτέμενκο «Ορλικ», Συνταγματάρχης του Στρατού της Δυτικής Λαϊκής Δημοκρατίας της Ουκρανίας. Ήταν ο επικεφαλής των ανταρτών στην περιοχή του Κιέβου. Στις 22 Ιανουαρίου του 1922 τραυματίστηκε και συνελήφθη από τους Μπολσεβίκους. Ένα μήνα αργότερα, στις 26 Φεβρουαρίου εκτελέστηκε.

Άλμπουμ με παλιά καρτ ποστάλ. Ένα χωριό στην περιοχή του Ζαπορίζια, αρχές του 20ου αιώνα.

Η ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΚΑΙ Η ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Τον Νοέμβριο του 1917 την κυβέρνηση στη Ρωσία παίρνουν στα χέρια τους οι Μπολσεβίκοι με επικεφαλής τον Λένιν και με το σύνθημα «δικτατορία του προλεταριάτου» και «κόκκινη τρομοκρατία». Σε ένα μήνα κήρυξαν πόλεμο στην Ουκρανία. Τέσσερις φορές κατά τη διάρκεια των ετών 1918-1920, εκμεταλλευόμενοι την στρατιωτική τους υπεροχή, κατέλαβαν το Κίεβο. Μέχρι το τέλος του 1920 οι μπολσεβίκικες δυνάμεις κατέλαβαν το μεγαλύτερο μέρος της επικράτειας της Ουκρανίας.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1920, δεκάδες χιλιάδες Ουκρανοί αγρότες γίνανε αντάρτες για να αντισταθούν εναντίον του κομμουνιστικού καθεστώτος. Οι μπολσεβίκοι για να κρατήσουν στα χέρια τους την εξουσία στην Ουκρανία, αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν μια ψεύδο-κρατική οντότητα, τη Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Ουκρανίας με πρωτεύουσα το Χάρκοβο.

Το 1919 στην Ουκρανία οι Μπολσεβίκοι άρχισαν να εφαρμόζουν την πολιτική του «στρατιωτικού κομμουνισμού». Περιελάμβανε την κρατικοποίηση της βιομηχανίας, την εξάλειψη της σχέσης εμπόρευμα-χρήμα και την αντικατάστασή της με ειδικές κρατικές ρυθμίσεις, τον έλεγχο των τροφίμων και την εργατική επιστράτευση. Τους στόχους τους οι Μπολσεβίκοι τους πέτυχαν με μεθόδους τρομοκρατίας. Η πολιτική του «στρατιωτικού κομμουνισμού» και η ξηρασία ήταν τα κύρια αίτια της πείνας του 1921-1923 που σάρωσε την Ουκρανία και τη νότια Ρωσία.

Για να συντρίψουν την αντίσταση στην Ουκρανία την διετία 1921-1923, οι Μπολσεβίκοι δοκίμασαν για πρώτη φορά να χρησιμοποιήσουν την πείνα ως μέσο τρομοκρατίας, στερώνοντας από τους ανθρώπους τα απαραίτητα για την επιβίωση.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1920, η κυβέρνηση των Μπολσεβίκων αντιμετώπισε την απειλή της πλήρους παράλυ-

σης της οικονομίας και ενός εκτεταμένου πολέμου με την αγροτιά. Ως εκ τούτου, ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πορεία για την άμεση οικοδόμηση του κομμουνισμού και να προχωρήσουν σε μια «νέα οικονομική πολιτική» με βάση τη σχέση εμπορεύματος-χρήματος. Αυτό όμως αποφασίστηκε ως μια προσωρινή κίνηση τακτικής.

Την ίδια περίοδο αρχίζει η ουκρανοποίηση - η επίσημη πολιτική της σοβιετικής κυβέρνησης με σκοπό να συμπεριλάβει τους Ουκρανούς στον κρατικό μηχανισμό και την χρήση της ουκρανικής γλώσσας στους κρατικούς θεσμούς και στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η ουκρανοποίηση συνέβαλε στην ταχεία αναβίωση και άνθηση του ουκρανικού πολιτισμού.

Η πλειοψηφία των Ουκρανών δέχτηκε θετικά την «νέα οικονομική πολιτική» και την ουκρανοποίηση. Ωστόσο, το τίμημα ήταν πολύ μεγάλο. Στην Ουκρανία επιβάλλεται ένα ολοκληρω-

τικό κομμουνιστικό σύστημα. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1920, ο Στάλιν συγκέντρωσε στα χέρια του απεριόριστη δύναμη και πόρους. Ακόμη και το επίσημο πολυκομματικό σύστημα εξαλείφθηκε και το Κομμουνιστικό Κόμμα συγχωνεύτηκε με το κράτος.

Η Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Ουκρανίας δεν ήταν αυτόνομη και οι Ουκρανοί κομμουνιστές υποβάλλονταν σε αυστηρή κομματική πειθαρχία.

Την ίδια στιγμή, από τις κομμουνιστικές αρχές ερμηνεύτηκε ως «εχθρική» η στάση των Ουκρανών διανοούμενων. Οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι των διανοούμενων βρισκόταν υπό τη διαρκή παρακολούθηση των μυστικών υπηρεσιών. Ιδιαίτερα ανησυχεί την ηγεσία του κόμματος το αντικυβερνητικό κλίμα στα ουκρανικά χωριά, επειδή την δεκαετία του 1920 η αγροτιά αντιπροσώπευε το 85% του λαού της ΣΣΔ της Ουκρανίας

Διάταγμα υπ' αριθμόν 14 από τον διοικητή των μπολσεβίκικων μονάδων Μιχαίλο Μουραβιόβ, στις 28 Ιανουαρίου του 1918 για την ανάληψη της εξουσίας στο Κίεβο. Το διάταγμα αναφέρει: «Φέρνουμε αυτή την εξουσία από τον βορρά στις μύτες των ξιφολογιών μας και εκεί την εγκαθιστούμε. Υποστηρίζουμε πλήρως τη δύναμη αυτών των ξιφολογιών με την ηθική αξία του επαναστατικού σοσιαλιστικού στρατού».

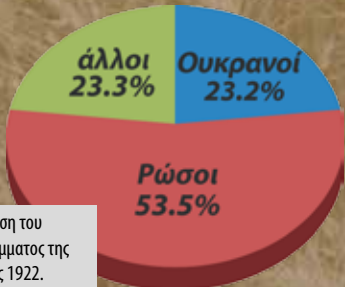
Μισθοφόροι κομμουνιστές - στρατιώτες του κινεζικού «διεθνούς» τάγματος του Κόκκινου Στρατού, έτος 1918.

Θύματα της κόκκινης τρομοκρατίας. Χερσώνα, 1919.

Στρατιωτική μονάδα της 1ης Ιππικής Στρατιάς για την καταπολέμηση των «ληστών» στην επαρχία του Εκατερινοσλάβ το 1920. Στα τέλη του 1920 αρχές του 1921, τα 5 στρατεύματα των μπολσεβίκων στην κατεχόμενη Ουκρανία αριθμούσαν 1.200.000 άτομα. Η σύνθεση αυτών των στρατευμάτων ήταν ως εξής:

85% - Ρώσοι, 9% - Ουκρανοί, 6% - Πολωνοί, Λευκορώσοι, Εβραίοι, Γερμανοί και άλλοι.

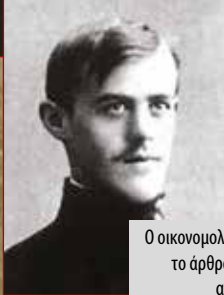
Η εθνική σύνθεση του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ουκρανίας, έτος 1922.

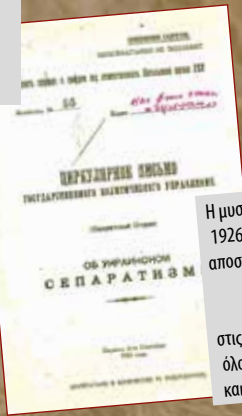
Ο Ολεξάντρ Σουμσκιί ήταν Λαϊκός Επίτροπος της Εκπαίδευσης στη Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Ουκρανίας και από το Σεπτέμβριο του 1924 εφάρμοζε ενεργά την πολιτική της ουκρανοποίησης. Ωστόσο, τον Φεβρουάριο του 1927 κατηγορήθηκε για «εθνικιστικές τάσεις» και απομακρύνθηκε από τη θέση του.

Ουκρανοί αγρότες, 1920 (φωτογραφία από τη συλλογή του Εθνικού Κέντρου Λαϊκού Πολιτισμού «Μουσείο Ιβάν Γκοντσάρ»).

Ο οικονομολόγος Μιχαήλ Βολομπούεφ, ο οποίος το 1928 στο περιοδικό «Μπολσεβίκος της Ουκρανίας» δημοσίευσε το άρθρο «Το πρόβλημα της ουκρανικής οικονομίας» και απέδειξε ότι η τσαρική Ρωσία ήταν μία αποικιακή αυτοκρατορία στην οποία η Ουκρανία συμπεριλαμβανόταν ως αποικία «Ευρωπαϊκού τύπου». Ο Βολομπούεφ ζήτησε να θεωρηθεί η Ουκρανία ως ένας «ιστορικά διαμορφωμένος οργανισμός με εθνική οικονομία» ο οποίος έχει τον δικό του δρόμο οικονομικής ανάπτυξης.

Η μυστική εγκύκλιος η οποία εκδόθηκε το Σεπτέμβριο του 1926 από την Κρατική Πολιτική Διοίκηση, «Σχετικά με τις αποσχιστικές τάσεις στην Ουκρανία». Η εγκύκλιος ξεκινάει με τις λέξεις: «Η τακτική του πολιτιστικού αγώνα των αντισοβιετικών της Ουκρανίας ενάντια στις σοβιετικές αρχές την τελευταία χρονική περίοδο είναι όλο και πιο εμφανής από την ανάπτυξη των εθνικιστικών και αποσχιστικών ιδεών μέσα στην ουκρανική κοινωνία».

Λές Κούρμπας, εξάιρετος σκηνοθέτης, ιδρυτής του θεάτρου «Berezil». Όπως και πολλές άλλες σημαντικές μορφές της ουκρανικής κουλτούρας, εξοντώθηκε από το ολοκληρωτικό καθεστώς. Συνελήφθη το 1933, εκτελέστηκε το 1937.

Μικόλα Χβίλοβιί (Φιτιλιόφ), ποιητής, ηθογράφος, δημοσιολόγος. Ένας από τους ιδρυτές της ουκρανικής μετα-επαναστατικής πεζογραφίας. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1920 διατύπωσε το σύνθημα «Μακριά από τη Μόσχα», ως καθοριστική κατεύθυνση ανάπτυξης του ουκρανικού πολιτισμού. Αυτοκτόνησε στις 13 Μαΐου του 1933, σε ένδειξη διαμαρτυρίας κατά των καταστολών και του Γολντοτόμ.

“Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΤΡΟΠΗ”

Στα τέλη της δεκαετίας του 1920, οι κομμουνιστές με επικεφαλής τον Ιωσήφ Στάλιν, αφού ενίσχυσαν την εξουσία τους, εγκατέλειψαν τη «νέα οικονομική πολιτική». Τότε ξεκίνησε η επιτάχυνση της εκβιομηχάνισης, η οποία είχε ως στόχο τη δημιουργία ισχυρής στρατιωτικής δύναμης για την αναγκαστική εξάπλωση του κομμουνισμού στον κόσμο.

Τα αποτελέσματα των αλλαγών στην οικονομία ήταν, αφενός η δημιουργία βαριάς βιομηχανίας και η ταχεία αύξηση της στρατιωτικής δύναμης και αφετέρου η μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας και η απώλεια ενδιαφέροντος για τα αποτελέσματά της.

Οι αρχές κατέφυγαν στην ανελέητη εκμετάλλευση των ανθρώπων, κυρίως των αγροτών, για να εξασφαλίσουν πόρους με στόχο την εκβιομηχάνιση και τον εκσυγχρονισμό του στρατού. Η δυσανάλογη τιμή των γεωργικών και των βιομηχανικών προϊόντων (η λεγόμενη «ψαλίδα τιμών») αυξάνεται, όπως αυξάνονται και οι φόροι.

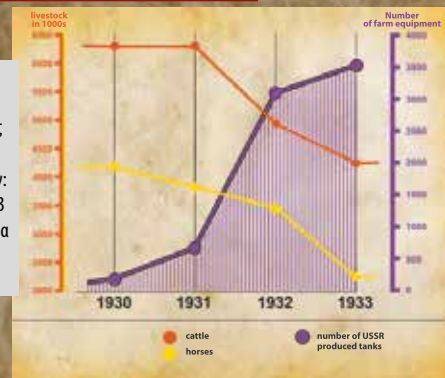
Στα τέλη του 1927 το καθεστώς εκδίδει την απόφαση για την κολεκτιβοποίηση της γεωργίας. Τον Ιανουάριο του 1928 εφαρμόζεται σκληρή πολιτική για τις υποχρεωτικές συγκεντρώσεις σιτηρών, κάτι που σήμαινε επιστροφή στις μεθόδους του «στρατιωτικού κομμουνισμού».

Την ίδια περίοδο ξεκινάει η εξάλειψη των «πλούσιων» αγροκτημάτων, τους ιδιοκτήτες των οποίων, το καθεστώς ονόμαζε κουλάκους. Στους κουλάκους το καθεστώς επέβαλε υψηλούς φόρους, κατασχέσεις και απελάσεις. Μέχρι το 1931, περισσότερα από 352.000 αγροκτήματα στην Ουκρανία περιήλθαν στα χέρια του κράτους. Συνολικά, περίπου 1.500.000 άνθρωποι ληστεύτηκαν από το κομμουνιστικό καθεστώς.

Τα σοβιετικά τανκς Τ-26 στην στρατιωτική παρέλαση. Λένινγκραντ, Νοέμβριος του 1933. Το 1932, ο Κόκκινος Στρατός παρέλαβε 911 τανκς αυτού του τύπου.

Σύγκριση της πώσης του πληθυσμού των βοοειδών στη Σοβιετική Ουκρανία σε σχέση με την ανάπτυξη της παραγωγής των τανκς και μικρότερων αρμάτων μάχης στην ΕΣΣΔ τα έτη 1929-1933. Στοιχεία σύμφωνα με: Μαρότοσκο Β., Κρατικό πρόγραμμα συγκέντρωσης σιτηρών: Θανατική ποινή για τους αγρότες // Ο Λιμός του 1932-1933 στην Ουκρανία: Αιτίες και συνέπειες. - Κίεβο, εκδ. Ναουκόβα Ντούμκα, 2003, σελ. 454-455, Ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τ. 1. - Moskva, 1973. - σελ. 214.

Παράλληλα, η κυβέρνηση αύξησε την πίεση στους κληρικούς και στους διανοούμενους επειδή τους είδε ως απειλή για την ύπαρξη του κομμουνιστικού ολοκληρωτικού καθεστώτος. Η αντιθρησκευτική επίθεση είχε στόχο την καταστροφή της παραδοσιακής δομής της κοινωνίας και τη δημιουργία των λεγόμενων σοβιετικών ανθρώπων.

Στα τέλη του 1920, τα καταπιεστικά όργανα του κομμουνιστικού καθεστώτος αρχίζουν να «κατασκευάζουν» ποιινικές υποθέσεις εναντίον της πολιτιστικής, καλλιτεχνικής και επιστημονικής ελίτ. Το 1928 διεξήχθη η ανοιχτή δίκη για την «Υπόθεση Ορυχεία» κατά των ειδικών μηχανικών και τεχνικών στο Ντονμπάς.

Στη συνέχεια ασκήθηκαν αγωγές κατά της ουκρανικής πνευματικής ελίτ, το σύμβολο της οποίας έγινε η κατασκευασμένη υπόθεση «Ένωση για την Απελευθέρωση της Ουκρανίας» (1929-1930). Στο εδώλιο των κατηγορουμένων βρέθηκαν ακαδημαϊκοί, καθηγητές, σπουδαστές, δάσκαλοι, ιερείς και συγγραφείς.

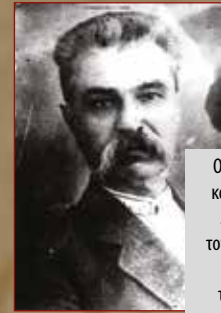
Το 1931 οι μυστικές υπηρεσίες κατασκευάζουν την υπόθεση «Ουκρανικό Εθνικό Κέντρο», με την οποία κατηγορήσαν τον διαπρεπή ακαδημαϊκό ιστορικό Μιχαίλο Γκρουσέβσκι. Συνολικά κατά τη διάρκεια εκδίκασης αυτής της υπόθεσης και μετά από αυτήν, περισσότεροι από 30.000 Ουκρανοί φυλακίστηκαν στα πλαίσια των πολιτικών διώξεων στην Ουκρανία.

Τρακτέρ στο χωράφι του κολχόζ, «12 χρόνια Οκτωβρίου». Δεκαετία του 1930, περιοχή του Ντονέτσκ.

Η καταγγελία της αγρότισσας Τετιάνα Πολτάβετς, η οποία διαμαρτύρεται για την πώληση όλης της περιουσίας της για λίγα ρούβλια, λόγω της μη εκπλήρωσης του προγράμματος της συγκέντρωσης σιτηρών το 1929. Το έγγραφο είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της αρπακτικής συμπεριφοράς του καθεστώτος προς την αγροτιά. Το σπίτι «πουλήθηκε» για 15,1 ρούβλια, η αποθήκη για 16 ρούβλια, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της περιουσίας κατασχέθηκε. Για σύγκριση, η τιμή αγοράς ενός ζευγαριού μπότες το 1929 ανερχόταν σε 35 ρούβλια και ο μέσος μηνιαίος μισθός των εργαζομένων στη Σοβιετική Ουκρανία τον Ιούλιο-Σεπτέμβριο του 1929 ανερχόταν σε 39,4 ρούβλια.

Η ουκρανική ελίτ στο εδώλιο των κατηγορουμένων κατά τη διάρκεια της κατασκευασμένης δίκης της «Ένωσης για την Απελευθέρωση της Ουκρανίας», Χάρκοβο, 1930.

Ο Σεργίι Εφρέμοφ ήταν Ακαδημαϊκός και Αντιπρόεδρος της Πανουκρανικής Ακαδημίας Επιστημών. Συνελήφθη τον Ιούλιο του 1929. Κατηγορήθηκε ότι ήταν στην ηγεσία της «Ένωσης για την Απελευθέρωση της Ουκρανίας» και πέθανε το 1939 στο στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας «ΓΚΟΥΛΑΓΚ».

Καμπάνες, τις οποίες κατέβασαν οι κομμουνιστές από τις εκκλησίες της περιοχής του Ζαπορίζια, 1930.

Μεταφορά των κρατουμένων για τη δίκη της «Υπόθεσης Ορυχεία». Μόσχα, 1928.

Η καμπάνα την οποία κατέβασαν από τον καθεδρικό ναό του Αγίου Βολοντίμιρ στο Κίεβο το 1929.

Συγκέντρωση σιτηρών επί κομμουνιστών, Οδησσός, 1930.

Κατασκευή του υδροηλεκτρικού σταθμού στο ποτάμι Δνείπερος, στην πόλη Ζαπορίζια το 1929. Η πρώτη διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας ξεκίνησε το 1932, ενώ η κατασκευή ολοκληρώθηκε πλήρως το 1939. Ο σταθμός έγινε ένα από τα σύμβολα του κομμουνιστικού εκσυγχρονισμού και της εκβιομηχάνισης.

Ανάκριση ενός «κουλάκου» από τον επιθεωρητή εργασίας, περιοχή της Οδησσού, 1929.

Το μέρος όπου συγκεντρώναν τα υπάρχοντα των «κουλάκων», χωριό Ουντάτσε της περιοχής του Ντονέτσκ, 1932.

Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Αφίσα με το σύνθημα: «Σύντροφοι, χρειάζεται αύξηση της επαγρύπνησης. Φυλάξτε ως κόρην οφθαλμού το σύστημα του συλλογικού αγροκτήματος». Εικονογράφηση: Μ. Τσερέννιχ, 1933. Ο κουλάκος απεικονίζεται σε μορφή αράχνης.

Βαγόني το οποίο χρησιμοποιούνταν ως σχολείο της προπαγάνδας του Μαρξισμού-Λενινισμού της κρατικής πολιτικής υπηρεσίας, σταθμός Οσνόβα, Χάρκοβο, 1932.

Παρουσίαση της εφημερίδας «Σταλινικός» στη λέσχη των κομμουνιστών ονόματι Ι. Στάλιν στην περιοχή Μέζιβ της περιφέρειας του Ντινιπροπετρόφσκ, 1933.

Αφίσα με το σύνθημα: «Εξαφανίστε τους κουλάκους ως κοινωνική τάξη». Εικονογράφηση: Κουκρινίξ, 1930.

Συλλαλητήριο μετά τη συγκομιδή των σιτηρών στο χωριό Ούλι στην περιοχή του Ζόλοτσιβ της περιφέρειας του Χάρκοβο, έτος 1932. Όλα τα συλλαλητήρια πάντα συνοδεούντουσαν από τις ομιλίες των προπαγανδιστών. Ένα υποχρεωτικό στοιχείο των ομιλιών ήταν ο έπαινος της σοφίας του κόμματος και η έκκληση προς το λαό για την καταστροφή των εχθρών του.

Οι χωρικοί ενημερώνονται από την επίσημη προπαγάνδα. Χωριό Λεμπιάζε της περιοχής Πετσενίτζκι, περιφέρεια του Χάρκοβο, 1932.

Αφίσα με το σύνθημα: «Διώξτε από το δρόμο σας τους κουλάκους, εχθρούς της κολεκτιβοποίησης». Συντάκτης: Α. Μάγιντσον, 1930.

Αντιθρησκευτική διαδήλωση των μελών της Κομσομόλ σε ένα από τα χωριά της περιοχής της Οδησσού στα τέλη της δεκαετίας του 1920.

Ένα σημαντικό στοιχείο στην εδραίωση του σταλινικού ολοκληρωτικού καθεστώτος ήταν η προπαγάνδα η οποία βασιζόταν στο δίκτυο πρακτόρων και στους λογοκριτές. Με τη βοήθεια της προπαγάνδας η κυβέρνηση όρισε τον «εχθρό του λαού», ο οποίος έπρεπε να εντοπιστεί, να περιθωριοποιηθεί και στη συνέχεια να επανεκπαιδευτεί σύμφωνα με τα κομμουνιστικά πρότυπα ή να εξοντωθεί. Παραδοσιακά, στην Ουκρανία οι κομμουνιστές καθόρισαν δύο εσωτερικούς εχθρούς. Ο κύριος «κοινωνικός» εχθρός ονομάστηκε «κουλάκος», ενώ ο κύριος «εθνικός» εχθρός ονομάστηκε «Ουκρανός αστικός εθνικιστής» ή αλλιώς «οπαδός του Πετλιούρα».

Από τη στιγμή που ξεκίνησε η κολεκτιβοποίηση και οι κατασχέσεις των περιουσιών των «κουλάκων» και των «Ουκρανών αστικών εθνικιστών», οι μορφές αυτές δαιμονοποιήθηκαν ακόμα περισσότερο. Στις σοβιετικές πολιτικές αφίσες τους απεικόνιζαν με αρνητικά χαρακτηριστικά: σαν αρπακτικά πουλιά, ζώα και σαν διάφορα παράσιτα που δεν επιτελούν κανένα θετικό ρόλο στην κοινωνία αλλά αντίθετα τη βλάπτουν. Πολλές φορές η προπαγάνδα πρότεινε ως λύση την εξόντωση για να απαλλαγεί η κοινωνία από τους «εχθρούς του λαού». Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώθηκε η ιδέα ότι τους «εχθρούς» δεν αξίζει να τους λυπάται κανείς και η ζωή τους δεν έχει καμία αξία. Η προπαγάνδα είχε ως στόχο τους «εχθρούς του λαού», απευθυνόταν όμως σε όλους τους πολίτες της χώρας και τους ενθάρρυνε να είναι δυνατοί στον αγώνα ενάντια στον εχθρό και χωρίς ίχνος συμπόνιας.

Μετά το Γολοντομόρ οι σοβιετικοί προπαγανδιστές παρουσίαζαν τους «κουλάκους», τους «οπαδούς του Πετλιούρα» και τους «εθνικιστές» με έναν άσχημο τρόπο, συχνά σε συνδυασμό με πολλά ασεβή και ταπεινωτικά επίθετα.

Η σοβιετική προπαγάνδα έσπειρε το μίσος και καθιέρωσε τον τεχνητό κοινωνικό και εθνικό διαχωρισμό στην κοινωνία. Η εικόνα του «Ουκρανού αστού εθνικιστή» είχε ως στόχο να στηλιτεύσει την ουκρανική εθνική ελίτ και την αντιπολίτευση. Η εικόνα του «κουλάκου» είχε σκοπό να διαιρέσει τους Ουκρανούς αγρότες, να τους αναγκάσει να νιώσουν έχθρα μεταξύ τους και ως συνέπεια να εξοντώνουν ο ένας τον άλλον.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1930 εμφανίζονται περισσότερες εικόνες του εχθρού ως «σαμποτέρ» και «καταστροφείς της περιουσίας» και κατηγορώντας αυτούς η κυβέρνηση προσπαθούσε να «εξηγήσει» τις αποτυχίες της στην οικονομία.

Η σοβιετική προπαγάνδα όχι μόνο δαιμονοποιούσε «την εικόνα του εχθρού», αλλά μιλούσε ανοιχτά για την εξόντωσή του. Καλούσε στην «εξάλειψη», «καταστροφή», «εκκαθάριση» των κουλάκων, των «οπαδών του Πετλιούρα», των «σαμποτέρ» χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα της προπαγάνδας: ραδιόφωνο, τύπο, αφίσες, συγκεντρώσεις και συναντήσεις. Η στοχευμένη διαμόρφωση της εικόνας του εχθρού και η έκκληση προς το λαό για την καταστροφή του είναι στοιχεία της πολιτικής της γενοκτονίας.

Μέχρι τα τέλη του 1932 στη συνείδηση των Μπολσεβίκων ηγετών, σχεδόν όλος ο ουκρανικός λαός έγινε «κουλάκοι» και «σαμποτέρ».

Αφίσα με το σύνθημα: «Το κοπάδι των πιστών της θρησκείας είναι στήριξη για τους κουλάκους. Με την κολεκτιβοποίηση θα καταστρέψουμε εντελώς τους κουλάκους». Εικονογράφηση: Κουκρινίξ, 1930.

Αφίσα με το σύνθημα «Αγρότες, προστατέψτε τα χωράφια σας από τους ταξικούς εχθρούς, από τους κλέφτες και τους τεμπέληδες οι οποίοι κλέβουν τη σοσιαλιστική συγκομιδή». Εικονογράφηση: Β. Γκοβορκόφ, 1933. Ο «κουλάκος-κλέφτης» έχει χαρακτηριστικά του ποντικού, γνωστού καταστροφέα της συγκομιδής στα χωράφια.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Η πολιτική της κολεκτιβοποίησης προκάλεσε σοκ στους αγρότες, για τους οποίους η γη τους και η περιουσία τους ήταν τα μεγαλύτερα αγαθά. Συνεπώς, δεν ήθελαν να τα εγκαταλείψουν οικειοθελώς για χάρη των φανταστικών ιδεωδών του κομμουνισμού.

Οι πράξεις του καθεστώτος προκάλεσαν τη δυσареσκεία του πληθυσμού σε διάφορες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης και ιδιαίτερα στην Ουκρανία, όπου οι αγρότες άρχισαν την πιο έντονη αντίσταση.

Η αντίσταση της ουκρανικής αγροτιάς αυξανόταν συγχρόνως με την επιτάχυνση του ρυθμού κολεκτιβοποίησης και έφτασε στο αποκορύφωμά της τον Μάρτιο του 1930. Εκείνη την εποχή στην Ουκρανία η κυβέρνηση της ΕΣΣΔ, μέσω του εκβιασμού και του τρόμου, ανάγκασε περισσότερα από τα δύο τρίτα των ιδιωτικών αγροκτημάτων να γίνουν κρατικά.

Όλα αυτά πυροδότησαν τις αγροτικές αναταραχές ή όπως τις ονόμαζαν περιφρονητικά οι κομμουνιστές «volynka». Το Φεβρουάριο-Μάρτιο του 1930 οι διαδηλώσεις κάλυπταν σχεδόν ολόκληρη την Ουκρανία. Οι υπάλληλοι της κρατικής επιτροπής έκτακτης ανάγκης κατέγραψαν στις εκθέσεις τους ότι στην Ουκρανία από τις 20 Φεβρουαρίου έως τις 20 Απριλίου υπήρξαν αναταραχές σε 1.895 χωριά και συγκεκριμένα σε 41 περιοχές της Ουκρανίας από το σύνολο των 44. Κατά τη διάρκεια του έτους 1930, καταγράφηκαν περισσότερες από 4.000 μαζικές αναταραχές και ο αριθμός των συμμετεχόντων σε αυτές έφτασε σχεδόν τα 1.200.000 άτομα.

Σε αντίθεση με τις αρχές της δεκαετίας του 1920, οι διαδηλώσεις αυτές ήταν κυρίως ειρηνικές. Συχνά τον πρωταγωνιστικό ρόλο κατείχαν οι γυναίκες. Στην πραγματικότητα, ήταν η πρώτη μεγάλης κλίμακας μη βίαιη αντίσταση στην Ουκρανία κατά της κυβέρνησης.

Ο Ιωσήφ Στάλιν φοβούμενος την εξέλιξη των «διαδηλώσεων του Μαρτίου», αναγκάστηκε να αναστείλει την κολεκτιβοποίηση. Οι αρχές επέτρεψαν στους αγρότες να εγκαταλείψουν τα συλλογικά αγροκτήματα, κρατώντας τις περιουσίες τους. Έτσι, μέχρι το τέλος του Μαρτίου του 1930, κατάφερε να καθησυχάσει την αναστατωμένη ουκρανική αγροτιά. Τους επόμενους μήνες, η πλειοψηφία των αγροτών εγκαταλείπει τα κολχόζ και μέχρι το τέλος του καλοκαιριού, λιγότερο από το ένα τρίτο των αγροτικών εκτάσεων της Ουκρανίας παρέμεινε κρατικοποιημένο.

Από το φθινόπωρο του 1930 το καθεστώς αποφασίζει να επιστρέψει στην πολιτική της κολεκτιβοποίησης. Ασκώντας φορολογικές πιέσεις και επιβάλλοντας διάφορα πρό-

Το φυλλάδιο με συνθήματα «Οι Μπολσεβίκες αρχές στην Ουκρανία εδραιώνονται σταθερά», «Τέρμα στη σκλαβιά που επέβαλε η Μόσχα», «Ζήτω η Λαϊκή Δημοκρατία της Ουκρανίας», το οποίο διανεμόνταν από την Ουκρανική Επαναστατική Επιτροπή. Τέλη του 1920, αρχές του 1930.

«Όπλο του κουλάκου», τα αυτοσχέδια όπλα των αγροτών. Φυλάσσονται στην έκθεση του Περιφερειακού Μουσείου στην πόλη Τσερκάσι. Μεταξύ των επαναστατών μόνο λίγοι ήταν οπλισμένοι με πυροβόλα όπλα.

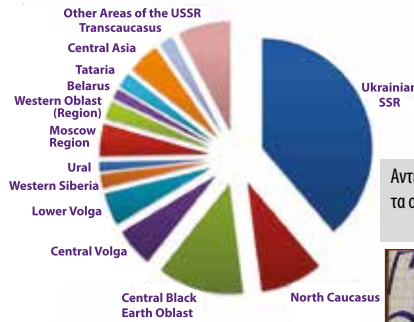
Ο Γρηγόρι Πούτσκα ήταν επικεφαλής της επαναστατικής ομάδας αγροτών η οποία δρούσε στην περιοχή της Πολτάβα και του Τσερκάσι κατά τα έτη 1930-1931. Συνελήφθη το Σεπτέμβριο του 1931 και εκτελέστηκε το 1932. Η φωτογραφία είναι από το αρχείο της ποινικής δίωξης.

στιμα, οι αρχές ανάγκασαν τους περισσότερους αγρότες να ενταχθούν ή να επιστρέψουν στα συλλογικά αγροκτήματα. Μέχρι τον Οκτώβριο του 1931, το 68% των αγροτικών εκτάσεων και το 72% της καλλιεργήσιμης γης στην Ουκρανία κρατικοποιήθηκαν.

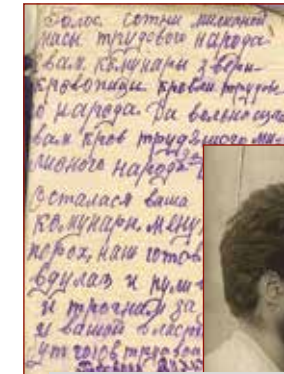
Κατά τη διάρκεια των ετών 1930-1931, οι υπηρεσίες της Κρατικής Πολιτικής Διοίκησης αποκαλύπτουν δεκάδες μυστικές αγροτικές οργανώσεις. Ωστόσο, μερικές από αυτές τις οργανώσεις κατασκευάστηκαν από τους ίδιους τους κρατικούς υπαλλήλους. Παρ’ όλα αυτά, είναι αναμφισβήτητο ότι η ουκρανική κοινωνία ακόμη και όταν την είχαν περιορίσει στα κολχόζ, δεν υποτάχθηκε στο καθεστώς.

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΖΙΚΕΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ ΤΟ 1930.

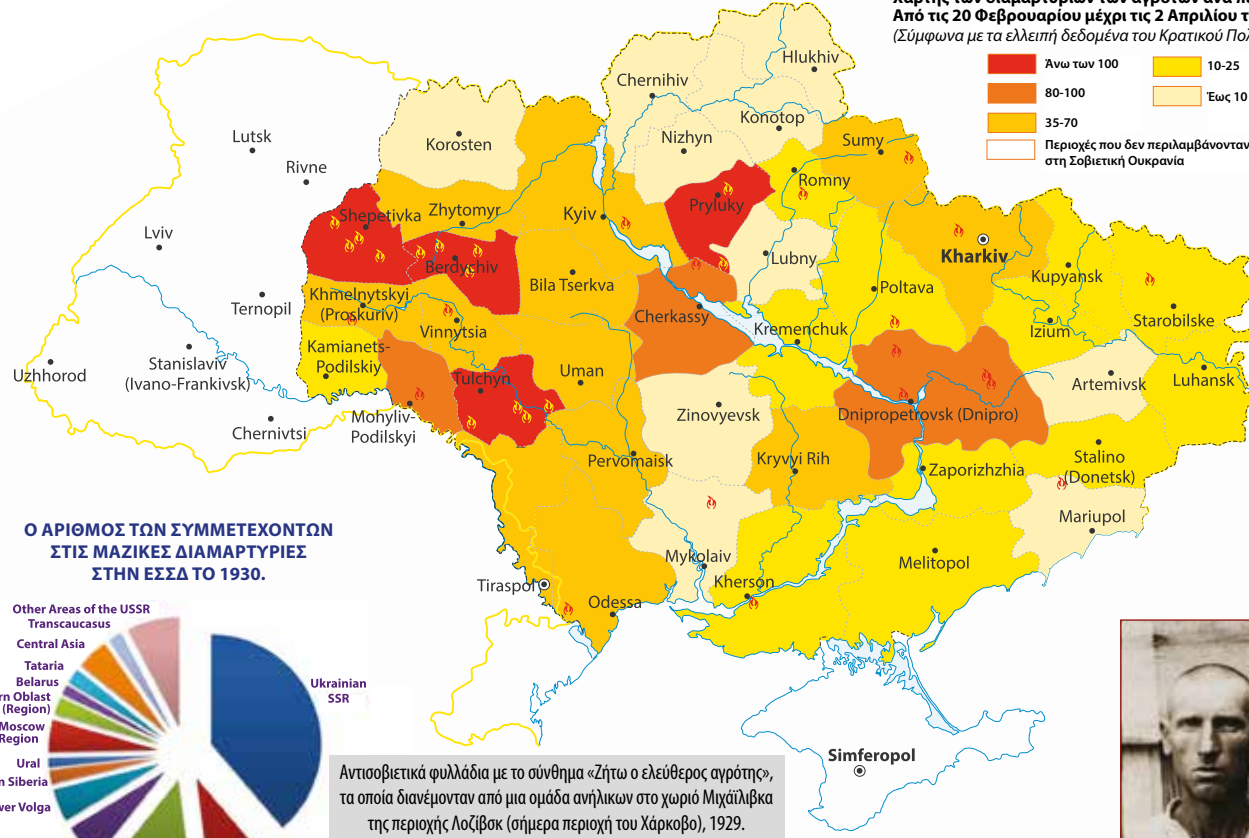
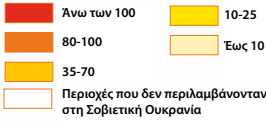

Αντισοβιετικά φυλλάδια με το σύνθημα «Ζήτω ο ελεύθερος αγρότης», τα οποία διανεμόνταν από μια ομάδα ανήλικων στο χωριό Μιχαΐλιβκα της περιοχής Λοζίβσκ (σήμερα περιοχή του Χάρκοβο), 1929.

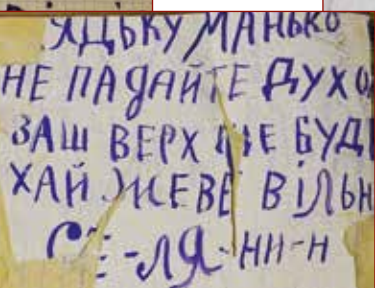

Χειρόγραφη διακήρυξη με έκκληση προς τους κομμουνιστές «να σταματήσουν να πίνουν το αίμα των εκατομμυρίων ανθρώπων της εργατικής τάξης». Η φωτογραφία του συντάκτη της διακήρυξης Γ. Κιριτσένκο είναι από το αρχείο της έρευνας η οποία διεξήχθη για την υπόθεση. Περιοχή της Χερσών, άνοιξη του 1932.

Χάρτης των διαμαρτυριών των αγροτών ανά περιοχή. Από τις 20 Φεβρουαρίου μέχρι τις 2 Απριλίου το 1930. (Σύμφωνα με τα ελλιπή δεδομένα του Κρατικού Πολιτικού Γραφείου)

Ο Ιβάν Μότλοχ, ένας από τους συμμετέχοντες της μουσικής ομάδας «Ελεύθεροι Κοζάκοι» στην περιοχή του Τσερνίβιβ, η οποία προσπάθησε να ξεσηκώσει εξέγερση το 1931.

Ανάκριση ενός μέλους της επιτροπής των φτωχών αγροτών στο χωριό Κραμπσάνκα της περιοχής Βελικοπίσαριβκ της περιφέρειας Οχτίρσκα, ο οποίος υποτίθεται ότι έκανε προπαγάνδα υπέρ των «κουλάκων» στους αγρότες, 1929.

ΓΙΑΤΙ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΑΝ ΝΑ ΑΦΑΝΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ;

Το 1931 ο Στάλιν θα μπορούσε να γιορτάσει τη νίκη του εφόσον ανάγκασε τελικά τους περισσότερους αγρότες να ενταχθούν στα συλλογικά αγροκτήματα. Το κράτος απέκτησε πλήρη έλεγχο της εργασίας τους. Την ίδια χρονιά, σχεδόν όλα τα σιτηρά που καλλιεργήθηκαν από τα συλλογικά αγροκτήματα εξήχθησαν στο εξωτερικό, σπάζοντας έτσι το ρεκόρ της ποσότητας εξαγωγής.

Ήδη την άνοιξη του 1932 όμως έγινε φανερό ότι η νίκη στην Ουκρανία ήταν στην ουσία «πύρρειος νίκη». Ως αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης κατάσχεσης των σιτηρών από τη συγκομιδή του 1931, την άνοιξη του 1932 σε πολλές περιοχές της Ουκρανίας ξεκίνησε πείνα.

Το καλοκαίρι του 1932 στην Ουκρανία ξαναεμφανίζεται ένα μαζικό κύμα αγροτικών διαμαρτυριών και ταραχών. Οι αγρότες βλέπανε ότι η πείνα εξαπλώνεται και έτσι ξεκίνησαν τον αγώνα όχι μόνο για τη γη τους αλλά κυρίως για τη ζωή τους. Μέσα σε επτά μήνες, περισσότερο από το 56% των δι-αδηλώσεων σε όλη την ΕΣΣΔ είχαν λάβει μέρος στην Ουκρανία. Οι αγρότες ξεκινούν και πάλι να αποσύρονται μαζικά από τα συλλογικά αγροκτήματα.

Όλοι όσοι δούλευαν στα κολχόζ έχασαν το ενδιαφέρον για την εργασία. Ήξεραν ότι όλα τα προϊόντα της εργασίας

Μελλοντικοί υπεύθυνοι για την οργάνωση και την εκτέλεση του Γολντομόρ, Πανάς Λιούμπτσενκο (γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ. μπολσεβίκων Ουκρανίας), Βσέβολοντ Μπαλίτσκι (επικεφαλής του Γενικού Πολιτικού Γραφείου της Ουκρανίας), Στανισλάβ Κοσιόρ (γενικός γραμματέας του Κ.Κ. μπολσεβίκων Ουκρανίας), Ιβάν Ντουμποβί (αναστηρωτής διοικητής της Στρατιωτικής Περιφέρειας της Ουκρανίας). Εορτασμός της Πρωτομαγιάς, Χάρκοβο 1931.

τους θα κατάσχονταν. Επιπλέον, συχνά στη διοίκηση βρίσκο-νταν ανίκανοι κομμουνιστές οι οποίοι το μόνο που έκαναν ήταν να ακολουθούν τις οδηγίες της εξουσίας. Η παραγωγι-κότητα της εργασίας μειώθηκε καταστροφικά. Το σύστημα του κολχόζ ήταν εντελώς χρεοκοπημένο.

Η κομμουνιστική ηγεσία συνειδητοποίησε ότι κατά τη διάρκεια της κολεκτιβοποίησης δύο ετών στην Ουκρανία, κα-νένας από τους στόχους δεν επιτεύχθηκε. Η παραγωγή των αγροτικών προϊόντων μειώθηκε, η αντίσταση συνεχιζόταν, η νοοτροπία των αγροτών παρέμεινε ίδια όπως και πριν από 10 χρόνια. Τα μέλη του τοπικού κομμουνιστικού κόμματος άρ-χισαν να εκφράζουν δυσάρεσκα με την πολιτική του κόμ-ματος.

Η κατάσταση ήταν πολύ τεταμένη, ιδίως σε σύγκριση με την επιτυχία της εκβιομηχάνισης και της κολεκτιβοποίησης σε άλλες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης. Η ηγεσία του κόμ-ματος απέδιδε την αποτυχία της σε σαμποτάζ όχι μόνο από την πλευρά των Ουκρανών αγροτών, αλλά και των τοπικών κομμουνιστών και των εθνικών διανοουμένων. Σύμφωνα με την ελίτ του κόμματος, όλοι οι προαναφερθέντες επηρεάστη-καν από την «ατομικιστική αστική ιδεολογία».

Η αυλή του βιομηχανικού κολχόζ «Περεμόνα» στην πόλη Πριλούκι, αρχές του 1930. Τη σοβιετική εποχή, οι συνηθισμένες εικόνες των κολχόζ στα ουκρανικά χωριά ήταν η ακαταστασία, η βρώμα, τα παραμελημένα ζώα και οι παρατημένες μηχανές.

Από το τηλεγράφημα του Ι. Στάλιν προς τον Α. Καγκανόβιτς, 11η Αυγούστου του 1932.

«Το πιο σημαντικό μας μέλημα τώρα είναι η Ουκρανία. Τα πράγματα στην Ουκρανία εί-ναι πολύ δυσάρεστα. Το κόμμα εκεί δε λειτουργεί σωστά. Λέγεται ότι σε δύο περιοχές της Ουκρανίας (στο Κίεβο και στο Ντινιπροπετρόφσκ) 5 Επαρχιακές Επιτροπές δεν συμφω-νούν με το σχέδιο συγκέντρωσης των σιτηρών, δηλώνοντας ότι δεν είναι πραγματοποιήσιμο. Δύσκολη είναι η κατάσταση και σε άλλες Επαρχιακές Επιτροπές. Τι είναι αυτός; Αυτό δεν είναι κόμμα, αλλά κάτι σαν κοινοβούλιο, καρικατούρα του κοινοβουλίου.

Εάν δε διορθώσουμε την κατάσταση στην Ουκρανία άμεσα, μπορεί να χάσουμε την Ουκρανία. Σημειώστε ότι ο Πιλσούντσκι δεν θα υποχωρήσει έτσι απλά και ότι οι πράκτο-ρές του στην Ουκρανία είναι πολύ πιο ισχυροί από ότι σκέφτεται ο Ρέντενς ή ο Κοσιόρ. Να έχετε επίσης υπόψην ότι στο ουκρανικό Κομμουνιστικό Κόμμα (500.000 μέλη) υπάρχουν αρ-κετοί προδότες, οπαδοί του Πετλιούρα όπως και πράκτορες του Πιλσούντσκι. Μόλις τα πράγ-ματα επιδεινωθούν, αυτοί θα ανοίξουν αμέσως μέτωπο εναντίον του κόμματος. Το χειρότερο είναι ότι η ηγεσία του Ουκρανικού Κ. Κ. δε βλέπει αυτούς τους κινδύνους. Συνεπώς, η κατά-σταση δεν μπορεί να συνεχιστεί έτσι».

«Η συγκέντρωση σιτηρών προχωράει εξαιρετικά δύσκολα... Κάνουμε κατασχέσεις. Μου έρχονται πολύ δυσάρεστες σκέψεις. Δεν καταλαβαίνω, τι κόμμα είμαστε; Ποιοι είναι οι ακόλουθοί μας, πάνω σε τι βασιζόμαστε; Είμαστε πραγματικά οι εκπρόσωποι των συμφερόντων του προλεταριάτου, των εργατών και των αγροτών;» γράφει στο ημερολόγιό του ο Ντ. Ζαβλόκα στις 21 Σεπτεμβρίου 1932. Το 1936 καταδικάστηκε σε μακροχρόνια φυλάκιση σε στρατόπεδο συγκέντρωσης για τη γνώμη που εξέφρασε στο ημερολόγιό του.

Η φωτογραφία του Ντιμιτρό Ζαβλόκα, μέλους του κόμματος στην περιοχή του Κίεβου και το αντίγραφο της σελίδας του ημερολογίου του από το αρχείο της ποινικής δίωξης. Το ημερολόγιο του Ντ. Ζαβλόκα αποκαλύπτει την πραγματική στάση πολλών κομμουνιστών σχετικά με την πολιτική του κόμματος στην Ουκρανία.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ		ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ												ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ											
------------	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Στατιστικά δεδομένα από την 20ή Νοεμβρίου του 1932 του κρατικού πολιτικού γραφείου σχετικά με τις «οπορουνιστικές διαθέσεις και την αντίσταση κατά της συγκέντρωσης των σιτηρών από τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη του Κ. Κ. και της Κομσομόλ». Σε 407 χωριά και σε 199 περιοχές αναφέρθηκε, ότι τα τοπικά μέλη του κόμματος παρεμποδίζουν και εκφράζουν τη δυσάρεσκα τους σχετικά με την πολιτική της δήμευσης των τροφίμων.

ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ

«Μαύρες Λίστες» της περιοχής του Ντινπροπετρόφσκ. Ο κατάλογος δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Zorya», 1 Ιανουαρίου 1933.

Το Γολοντομόρ ήταν αποτέλεσμα μιας καλοσχεδιασμένης πολιτικής του Κρεμλίνου. Οι Μπολσεβίκοι δεν χρησιμοποίησαν τους μηχανισμούς με τους οποίους ήθελαν να υποτάξουν τους Ουκρανούς το 1932-33 πουθενά αλλού. Ο συνδυασμός όλων αυτών των μηχανισμών είχε καταστροφικές συνέπειες.

Η πρώτη εγκληματική φάση ήταν η μαζική κατάσχεση όλων των τροφίμων από το χωριό και όχι μόνο των σιτηρών, όπως γινόταν πριν. Για να γίνει η δήμευση απαιτούνταν πολλοί άνθρωποι και η δουλειά γινόταν από εμπιστευτικούς υπαλλήλους του κομμουνιστικού κόμματος. Για την δήμευση των τροφίμων δημιουργήθηκαν ειδικές μονάδες, οι λεγόμενες «ταξιαρχίες κατάσχεσης». Ανάμεσά τους ήταν μέλη του κόμματος, της Κομσομόλ και ακτιβιστές οι οποίοι πήγαιναν και έψαχναν τα σπίτια.

Τον Ιανουάριο του 1933 οι ‘ακτιβιστές’ κατά τη διάρκεια των ερευνών στα σπίτια, έπαιρναν όλα τα τρόφιμα από εκατομμύρια ανθρώπους καταδικάζοντάς τους σε πείνα.

Οι άνθρωποι άρχισαν να εγκαταλείπουν τις περιοχές που έπληξε η πείνα. Τότε εφαρμόστηκε ο δεύτερος μηχανισμός - η απομόνωση των πεινασμένων ανθρώπων. Το καθεστώς χρησιμοποίησε «μαύρες λίστες» και απαγόρευσε στους πεινασμένους να μετακινούνται εκτός Ουκρανίας.

Ένοπλες πολιτοφυλακές και οι σοβιετικές μυστικές υπηρεσίες πήγαιναν στα συλλογικά αγροκτήματα και στα χωριά τα οποία έμπαιναν στις «μαύρες λίστες». Όλα τα τρόφιμα εκεί κατάσχονταν. Οι συναλλαγές και οι εισαγωγές προϊόντων ήταν απαγορευμένες. Για τους κατοίκους αυτό σήμαινε θανατική ποινή.

Τον Ιανουάριο του 1933 το καθεστώς απαγορεύει τη μετακίνηση των αγροτών από την Ουκρανία και το Κουμπάν. Σε αυτούς που προσπαθούσαν να φύγουν, δεν πουλούσαν εισιτήρια. Είχαν αποκλείσει τους δρόμους προς τις πόλεις. Αυτούς που τελικά κατάφεραν να φύγουν, τους συλλαμβάνανε και τους επέστρεφαν πίσω.

Σε περίπτωση που οι κατασχέσεις και η απομόνωση θα διαρκούσε περισσότερο χρόνο, το καθεστώς θα «έλυne το ουκρανικό πρόβλημα». Ο στόχος

όμως δεν ήταν η ολοκληρωτική εξόντωση αλλά η μετατροπή των Ουκρανών σε υπάκουη «μάζα».

Το 1933 οι αρχές πέρασαν στην τρίτη φάση του εγκλήματος. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εαρινή σπορά, το Φεβρουάριο του 1933 στις Ουκρανικές περιφέρειες άρχισε να έρχεται βοήθεια. Προοριζόταν για τους τοπικούς ηγέτες και τους ακτιβιστές, καθώς και για εκείνους που εργάζονταν στα κολχόζ. Όλοι όσοι δεν ήταν μέλη των κολχόζ, αν και ήταν εξαντλημένοι και πρησμένοι από την πείνα, στερήθηκαν αυτή τη βοήθεια.

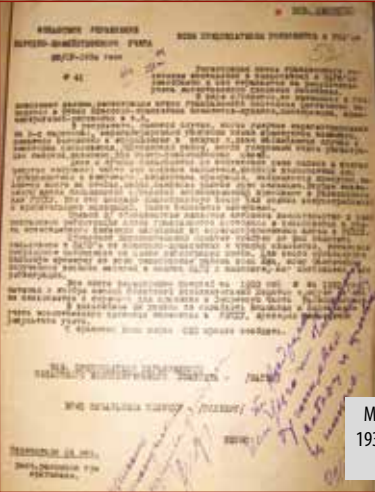
Μια άλλη συνιστώσα της γενοκτονίας ήταν ο συνειδητός αποκλεισμός των πληροφοριών σχετικά με την πείνα. Τον Ιανουάριο του 1933, ο Λαϊκός Επίτροπος Εξωτερικών της ΕΣΣΔ Μαξίμ Λιτβίνοφ, έκανε ειδική δήλωση αναφέροντας την απουσία πείνας στη χώρα. Ταυτόχρονα, το σταλινικό καθεστώς αρνήθηκε την ξένη βοήθεια και μάλιστα υποχρέωνε τους πολίτες να μη δέχονται τα δέματα ή τα εμβάσματα από συγγενείς ή ευεργέτες του εξωτερικού.

Στις 20 Νοεμβρίου 1932 το Συμβούλιο των Λαϊκών Επιτρόπων της ΣΣΔ Ουκρανίας εκδίδει ένα μυστικό διάταγμα για τις «μαύρες λίστες» στα ουκρανικά χωριά. Το διάταγμα περιέγραφε τις κυρώσεις που επιβάλλονταν στα κολχόζ και στα χωριά που ήταν στις λίστες.

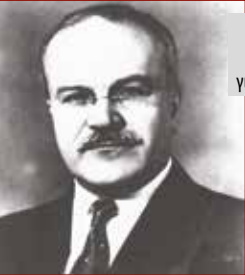

Οι «ταξιαρχίες κατάσχεσης» κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης σιτηρών στο χωριό Νοβο-Κράσνε (τώρα περιοχή Μικολαϊβ), το Νοέμβριο και το Δεκέμβριο του 1932. Κρατάνε ειδικά μεταλλικά εργαλεία για τον εντοπισμό τροφίμων κάτω από τη γη. Ο ιδιοκτήτης που έκρυβε τρόφιμα, καταδικαζόταν σε 10 χρόνια φυλάκισης.

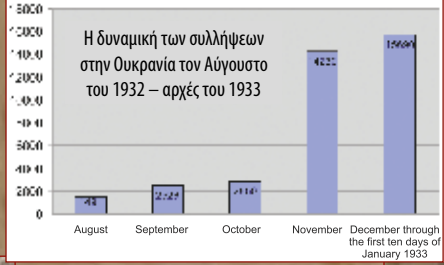
Αστυνομικοί με σιτηρά τα οποία έχουν κατασχέσει από τους αγρότες, περιοχή της Χερσώνας, 1932.

Μυστικό διάταγμα για την απόκρυψη των καταλόγων με τις καταγραφές των θανάτων για την περίοδο Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 1933 στην περιοχή του Χάρκοβο. Τέτοιου είδους διατάγματα εκδόθηκαν και για άλλες περιοχές της Ουκρανίας. Με αυτόν τον τρόπο οι αρχές προσπάθησαν να περιορίσουν την πρόσβαση στις πληροφορίες και να αποκρύψουν την έκταση της πείνας.

Βιασεσλάβ Μόλοτοφ, πρωθυπουργός επί Στάλιν. Η δεύτερη σημαντικότερη προσωπικότητα της κυβέρνησης. Τον Οκτώβριο του 1932 ήρθε στην Ουκρανία ως επικεφαλής της Επιτροπής για τη συγκομιδή των σιτηρών στην Ουκρανία. Αυτό το γεγονός αποδεικνύει τη σημασία του ζητήματος.

Υπεύθυνοι για την οργάνωση της γενοκτονίας Α. Καγκανόβιτς, Ι. Στάλιν, Π. Πόστισεφ, Ιανουάριος του 1934.

Δίκη προς παραδειγματισμό για τους ανυπάκουους. Φωτογραφία του Μ. Μπόκαν, 1933. Επιγραφή στη φωτογραφία «Στην πρώτη σειρά βρίσκονται οι καταδικασμένοι σε θάνατο».

Επιχείρηση «κόκκινη σκούπα». Οι ακτιβιστές του κολχόζ που άνηκαν στις «ταξιαρχίες κατάσχεσης» έκαναν κατασχέσεις των περιουσιακών στοιχείων και των τροφίμων από τους αγρότες, περιοχή Σούμι, 1932

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΞΟΝΤΩΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ

1932, Ιούλιος

Επιβάλλονται στην Ουκρανία τα αναγκαστικά μέτρα συγκέντρωσης σιτηρών, ενώ ήταν γνωστό ότι δεν υπήρχε τέτοια δυνατότητα.

1932, 9 Αυγούστου

Απαγορεύεται το ελεύθερο εμπόριο ψωμιού.

1932, 22 Αυγούστου

Απαγορεύουν τη δημόσια διανομή ψωμιού για τους αγρότες. Έπρεπε να φέρνουν στη δουλειά δικό τους ψωμί.

1932, 7 Αυγούστου

Εκδίδεται η απόφαση για την “προστασία της σοσιαλιστικής ιδιοκτησίας”, η οποία ονομάστηκε από το λαό “νόμος για τα 5 στάχυα”. Αν έκοβε κάποιος μερικά στάχυα από το χωράφι του κολχόζ μετά τη συγκομιδή, καταδικαζόταν με ποινή φυλάκισης.

1932, 25 Οκτωβρίου

Επιτροπή, υπεύθυνη για τη συγκομιδή των σιτηρών, φτάνει στην Ουκρανία από τη Μόσχα. Επικεφαλής της ήταν το κυβερνητικό στέλεχος της Σοβιετικής Ένωσης, Βιατσεςλάβ Μόλοτοφ. Ο στόχος της επιτροπής ήταν η κατάσχεση των σιτηρών από τους Ουκρανούς αγρότες και η αύξηση της καταπίεσης.

1932, 18 Νοεμβρίου

Εφαρμόζεται στην Ουκρανία η απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος για τις «μαύρες λίστες» και τα πρόστιμα στα αγροκτήματα τα οποία «χρωστάνε» εξαιτίας των μη ρεαλιστικών στόχων για τη δημιουργία αποθεμάτων σιτηρών. Αποτέλεσμα είναι να κατάσχονται όλα τα τρόφιμα και όλα τα ζώα.

1932, Νοέμβριος

Υπάλληλοι, εξουσιοδοτημένοι για τη συγκέντρωση σιτηρών, αποστέλλονται στις περιφέρειες, στους δήμους και στα χωριά. Εκεί σχηματίζονται ειδικές ομάδες για την αναζήτηση και τη κατάσχεση δημητριακών και άλλων προϊόντων -όπως βοοειδών- από τα νοικοκυριά. Η αποστολή είχε ανατεθεί στο σύνολο του προσωπικού της αστυνομίας, των κρατικών οργάνων ασφαλείας, των τοπικών μελών του Κ. Κ. και της Κομσομόλ.

1932, 23 Νοεμβρίου

Ειδικές Σοβιετικές υπηρεσίες ξεκινούν μια μυστική επιχείρηση για την εξόντωση όλων εκείνων που θα μπορούσαν να αντισταθούν στην πλήρη κατάσχεση του ψωμιού. Η επιχείρηση καλύπτει 243 περιοχές της Ουκρανίας.

1933, 6 Δεκεμβρίου

Με απόφαση της ηγεσίας της λαϊκής δημοκρατίας, στη «μαύρη λίστα» προστίθενται 6 χωριά. Στις «μαύρες λίστες» έχουν συμπεριλάβει ήδη πάνω από 400 οικισμούς και κολχόζ.

1932, 14 Δεκεμβρίου

Η Κεντρική Επιτροπή και το Συμβούλιο των Λαϊκών Επιτρόπων της Σοβιετικής Ένωσης εγκρίνει ένα μυστικό ψήφισμα με τίτλο «Συλλογή των σιτηρών στην Ουκρανία, στον Βόρειο Καύκασο και στη Δυτική Περιφέρεια». Το διάταγμα αυτό επιβάλλει παράλληλα την εξάλειψη των ουκρανικών σχολείων στην περιοχή Κουμπάν και τη μαζική δίωξη των Ουκρανών διανοομένων. Το περιεχόμενο αυτού του διατάγματος επιβεβαιώνει ότι η οργανωμένη τεχνητή πείνα στοχεύει στην καταστροφή της ουκρανικής εθνικής ταυτότητας και στην εξαφάνιση των Ουκρανών ως έθνος.

1932, 10 Δεκεμβρίου

Ο Στάλιν με προσωπική διαταγή αναθέτει στα κυβερνητικά στελέχη να δημοσιοποιήσουν την ποινική υπόθεση για την ηγεσία της περιοχής Ορίχιβ του Ντνιπροπετρόφσκ, όπου τα στελέχη της κατηγορούνται για δήθεν σαμποτάζ της συλλογής σιτηρών και κατονομάζονται ως «Ουκρανοί-σαμποτέρ».

1932, Δεκέμβριος

Για την αύξηση του ρυθμού συλλογής των σιτηρών στην Ουκρανία, αποστέλλονται από τη Μόσχα οι ανώτεροι κομματικοί αξιωματούχοι Λάζαρ Καγκανόβιτς και Πάβελ Πόστισεφ.

1932, 24 Δεκεμβρίου

Γίνεται κατάσχεση όλων των αποθεμάτων σιτηρών, ακόμα και των σπόρων, από τα ουκρανικά χωριά τα οποία δεν έχουν συμμορφωθεί στα ληστρικά μέτρα συλλογής σιτηρών.

1933, Ιανουάριος

Σύμφωνα με το ψήφισμα της 1ης Ιανουαρίου του 1933, πραγματοποιούνται μαζικές έρευνες κατ' οίκον και κατασχέσεις τροφίμων, οι οποίες στερούν από τους αγρότες τα τελευταία αποθέματα τροφής και τους καταδικάζουν σε λιμοκτονία.

1933, 1η Ιανουαρίου

Ο Στάλιν διέταξε να ενημερωθούν όλοι οι Ουκρανοί αγρότες για το ειδικό ψήφισμα της Κεντρικής Επιτροπής του Κ. Κ., το οποίο προέβλεπε την εφαρμογή πολύ σκληρών μέτρων εναντίον όσων δεν παραδίδουν τα αποθέματα του ψωμιού τους.

1933, 22 Ιανουαρίου

Υπογράφεται από τον Ιωσήφ Στάλιν οδηγία, με την οποία απαγορεύεται στους αγρότες η έξοδος από τις περιοχές που έχουν πληγεί από την πείνα - την Ουκρανία και το Κουμπάν - σε άλλες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης. Σε ενάμιση μήνα από την έκδοση της οδηγίας συλλαμβάνονται περίπου 220 χιλιάδες αγρότες. Από αυτούς, πάνω από 186 χιλιάδες αναγκάζονται να επιστρέψουν πίσω, όπου ήταν καταδικασμένοι να αργοπεθαίνουν από την πείνα.

1933, 24 Ιανουαρίου

Ο Στάλιν ορίζει ως κυβερνήτη της Ουκρανίας τον Παβλό Πόστισεφ, ο οποίος ήταν δεύτερος γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κ. Κ. Ουκρανίας.

1933, Άνοιξη

Το κομμουνιστικό καθεστώς ξεκινά μια ευρεία εκστρατεία 'εκκαθάρισης' των Ουκρανών πατριωτών. Το εύρος των πολιτικών διώξεων εκείνης της εποχής στην Ουκρανία μπορεί να συγκριθεί μόνο με τη Μεγάλη Εκκαθάριση του 1937-1938. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, το 1933 στην Ουκρανία συνελήφθησαν περισσότεροι από 124.000 άνθρωποι, αριθμός μεγαλύτερος των συλλήψεων του 1938.

1933, Φεβρουάριος

Η Κεντρική Επιτροπή του Κ. Κ. ενέκρινε το ψήφισμα σχετικά με την μερική βοήθεια στην Ουκρανία, για να καλυφθούν οι ανάγκες της σποράς την άνοιξη.

1933, Μάρτιος

Σιωπηρή απαγόρευση των λέξεων «πείνα» και «λιμοκτονία» για την περιγραφή της κατάστασης στα ουκρανικά χωριά. Τα έγγραφα του κόμματος μιλάνε μόνο για 'δυσκολίες στην προμήθεια'

1933, Ιούνιος

Η θνησιμότητα από την πείνα στην Ουκρανία φτάνει στο αποκορύφωμά της. Σύμφωνα με δημογραφικές εκτιμήσεις, τον Ιούνιο στην Ουκρανία πέθαναν πάνω από 1 εκατομμύριο άνθρωποι.

1933, Φθινόπωρο

Κατάσχονται από τα συμβούλια των χωριών οι κατάλογοι με τις καταγραφές των θανάτων για το έτος 1933.

1933, Αύγουστος

Το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ. Ουκρανίας αποφάσισε να συστήσει την Πανσοβιετική επιτροπή μετεγκατάστασης για την μεταφορά αγροτών από τις περιφέρειες της Ρωσίας και της Λευκορωσίας στα ουκρανικά χωριά, όπου ο ντόπιος πληθυσμός αφανίστηκε από την πείνα. Μέχρι το τέλος του 1933, μεταφέρθηκαν περισσότερα από 100 χιλιάδες άτομα.

1934, Ιανουάριος

Στο XII Συνέδριο του Κ. Κ. Ουκρανίας ο τότε ηγέτης Πάβελ Πόστισεφ δήλωσε ότι το 1933 ήταν η «χρονιά της ήττας της εθνικιστικής αντεπανάστασης» και συνέχισε: «μόλις είπαμε χτυπήστε τους εθνικιστές, τους αντεπαναστάτες, διαλύστε αυτά τα αποβράσματα, χτυπήστε τους ακόμα σκληρότερα, μην φοβάστε, αμέσως οι ακτιβιστές, τα μέλη του κόμματος και της νεολαίας ανέλαβαν δράση με τον μπολσεβίκικο τρόπο και τα κολχόζ ανέβηκαν!».

ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ: ΤΙ ΕΧΟΥΝ ΒΙΩΣΕΙ;

Αρχικά, στα ουκρανικά χωριά «εγκатаστάθηκε» ο φόβος, καθώς οι τακτικές εκφοβισμού εφαρμόζονταν από τους εκπροσώπους των τοπικών αρχών και από τους λεγόμενους “ακτιβιστές”, οι οποίοι τρομοκρατούσαν τους ανθρώπους διαρκώς. Αυτούς που δεν παρέδιδαν την απαιτούμενη ποσότητα σιτηρών και άλλων προϊόντων, τους χτυπούσαν, τους χλεύαζαν, τους ταπεινωναν. Φοβούνταν ωστόσο και οι ίδιοι οι ακτιβιστές, πολλοί από τους οποίους αργότερα ακολούθησαν τη μοίρα των θυμάτων τους.

Η κατάσταση χειροτέρευε, στους ανθρώπους εμφανίστηκε αδιαφορία και απάθεια ακόμα και για τη ζωή τους. Ο Ουαλός δημοσιογράφος Gareth Jones επισκέφθηκε την Ουκρανία το 1930 και το Μάρτιο του 1933. Κατά το πρώτο ταξίδι του παρατήρησε ότι οι Ουκρανοί αγρότες διαμαρτύρονταν για την έλλειψη ψωμιού, ενώ στο απόγειο του Γολοντομόρ ισχυριζονταν πλέον ότι είναι καταδικασμένοι να πεθάνουν και έλεγαν χαρακτηριστικά: «αυτοί μας σκοτώνουν».

Η αλλαγή των διαθέσεων έχει φυσιολογική ερμηνεία. Στην αρχή της παρατεταμένης πείνας ο άνθρωπος βιώνει αίσθημα δυνατής στέρησης, δυσaréσκεια και θυμό. Αργότερα έρχεται μια σιωπηλή απελπισία, όλα τα συναισθήματα, τα αισθήματα και η συμπεριφορά επιδιώκουν ένα σκοπό: την ικανοποίηση της πείνας. Σε μια τέτοια κατάσταση, είναι αδύνατο να εργαστεί και να δράσει κανείς αποτελεσματικά. Κατά την λιμοκτονία, οι ηθικές αξίες και οι ηθικοί κανόνες εξαφανίζονται. Η ακραία μορφή της πείνας επιφέρει πρήξιμο της κοιλιάς, των ποδιών και των χεριών. Οι πεινασμένοι άνθρωποι έχαναν το μυαλό τους, περιπλανιούνταν άσκοπα, αυτοκτονούσαν και δολοφονούσαν. Αυτοί που δεν μπορούσαν να θρέψουν τα παιδιά τους, τα σκοτώνανε ώστε να μην υποφέρουν. Σε κατάσταση πλήρους ψυχικής διαταραχής, υπήρξαν περιπτώσεις κανιβαλισμού.

Ως αποτέλεσμα, στα χωριά δημιουργήθηκαν δύο κατηγορίες ανθρώπων - εκείνοι που είχαν να φάνε και εκείνοι που δεν είχαν. Σε συνθήκες ολικής έλλειψης τροφίμων, η σχέση μεταξύ τους έγινε αναπόφευκτα βίαιη. Ανάλογες ήταν και οι σχέσεις ακόμα και σε στενούς φίλους ή συγγενείς.

Η μεγαλύτερη φρίκη του Γολοντομόρ ήταν η εξαιρετικά υψηλή θνησιμότητα μεταξύ των παιδιών. Τα παιδιά πεθαίνανε πιο γρήγορα από τους ενηλίκους. Μην αντέχοντας να βλέπουν το παιδί τους να σβήνει, οι γονείς τα πηγαίνανε στην κοντινότερη πόλη και τα άφηναν εκεί - σε ιδρύματα, σε νοσοκομεία, στους σταθμούς ή απλά στο δρόμο. Από τα ορφανοτροφεία τα παιδιά έφευγαν και επιβίωναν ζητιανεύοντας και κλέβοντας. Σε πολύ χειρότερη κατάσταση ήταν τα νεογέννητα επειδή οι μητέρες τους δεν είχαν γάλα.

Γκάρεθ Τζόνς (Gareth Jones) Ο Ουαλός δημοσιογράφος, το Μάρτιο του 1933 αγνόησε την απαγόρευση και επισκέφθηκε μυστικά την Ουκρανία που λιμοκτονούσε. «Πέρασα από πολλά χωριά και δώδεκα κολχόζ» θα γράψει μετά την επιστροφή του.

«Σε κάθε χωριό λάμβανα τις ίδιες πληροφορίες - ότι πολλοί πέθαιναν από την πείνα και ότι τα τέσσερα πέμπτα των ζώων ψόφησε. Μία συχνά επαναλαμβανόμενη φράση με θλιβερή μονοτονία στροβίλιζε στο μυαλό μου: «Όλοι είναι προσημένοι από την πείνα» και μια λέξη καρφωνόταν στη μνήμη μου σε κάθε συζήτηση. Αυτή η λέξη ήταν «πείνα». Ποτέ δε θα ξεχάσω τις προηγμένες κοιλιές των παιδιών στα σπίτια όπου κοιμήθηκαν».

Ο Νέστορας Μπιλοούς, αγρότης από την περιοχή του Χάρκοβο, περιέγραψε τα βιώματα του κατά το Γολοντομόρ στο προσωπικό του ημερολόγιο. Το 1937, για την τήρηση του ημερολογίου του καταδικάστηκε σε φυλάκιση 10 ετών.

Ο Μικόλα Μποκάν, ερασιτέχνης φωτογράφος από το Μπατούριν, στο οικογενειακό φωτογραφικό χρονικό κατέγραψε την τραγωδία της οικογένειάς του που καταστράφηκε από το Γολοντομόρ. Η επιγραφή στη φωτογραφία: «Ο οικογένειά μου, όπως πολλές άλλες στον κόσμο, οι οποίες υποφέρουν άσκοπα». Στα πορτραίτα των παιδιών υπάρχουν ταινίες με επιγραφές από τις οποίες μπορεί κανείς να καταλάβει πώς κατέληξαν: κάποιοι πέθαναν, κάποιοι κατάντησαν ζητιάνοι και άλλοι πήγαν «να φάνε από τα κλεμμένα», δηλ. να εργαστούν για το νέο καθεστώς.

Ο Μικόλα Μποκάν δίπλα στον τάφο του γιου του. Έστισε στον τάφο μια ταμπέλα στην οποία ανέφερε την πραγματική αιτία της τραγωδίας: «Κωνσταντίνος Μποκάν του Μικόλα. Πέθανε στις 30 Ιουνίου 1933 στο χωράφι, από την υπερβολική εργασία στο κολχόζ και τον υποσιτισμό».

Από το ημερολόγιο του Νέστορα Μπιλοούς

16/IV-1933

Πάσχα. Σήμερα ήμουν σε καταναγκαστική δουλειά. Οργώναμε αλλά στο χωριό δεν έβλεπες ανθρώπους. Παλαιότερα διασκεδάζαμε: κούνιες, ακορντεόν, διάφορα παιχνίδια, σήμερα παντού απελπισία και πείνα. Κάναμε ανάσταση με νερόβραστο μπόρς, με λίγες τηγανητές πατάτες και για τον χυλό μας έδωσε λίγο γάλα η κουμπάρα μας Μάνκα. Ο Πιλίπ Καλίχους μάζεψε από ένα χαντάκι ποτισμένο με φαινολικό οξύ κρέας νεκρού αλόγου και το πήγε σπίτι του.

17/IV-1933

Σήμερα πρέπει να θάψουμε 11 ανθρώπους που πέθαναν από την πείνα.

30/IV-1933

Συνεχώς βρέχει και κάνει κρύο. Η σπορά προχωρά με πολύ αργούς ρυθμούς επειδή δεν υπάρχει σιτάρι, ούτε άλογα υπάρχουν και αν κάποιος έχει άλογο, είναι τόσο εξαντλημένο ώστε δεν βγάζει την ημέρα. Φέτος θα έχουμε ακόμα μεγαλύτερη έλλειψη. Οι άνθρωποι όλο πεθαίνουν, σε ένα λάκκο βάζουν 6 πτώματα γιατί δεν υπάρχει κανείς να σκάβει λάκκους.

30/IV-1933

27/IV πέθανε ο Μπουτένκο Μικόλα του Θεόδωρου, νέο αγόρι 22 ετών, ένα πραγματικό παλικάρι - ψηλός, όμορφος. Πέθανε από την πείνα μόνο και μόνο γιατί στο συμβούλιο του χωριού δεν του δώσανε βεβαίωση επειδή ήταν γιος ενός κατάδικου κουλάκου. Και χωρίς αυτή τη βεβαίωση δε σε παίρνουν πουθενά στη δουλειά. Την άνοιξη όταν ο νεαρός αρρώστησε υπήρχε δουλειά αλλά πλέον δε μπορούσε να δουλέψει και έτσι πέθανε από την πείνα.

13/V-1933

Από τις 8 Μαΐου ο καιρός έφτιαξε, βγαίνουν βλαστάρια, παντζάρια και τα τρώνε τα ζουζούνια. Χρειάζεται βροχή, αλλά δεν έχει. Στα κολχόζ σπέρνουν. Πιθανότατα θα σπέρνουν μέχρι την ημέρα του Αγίου Πέτρου. Οι άνθρωποι συνεχίζουν να πεθαίνουν από την πείνα. 12 Μαΐου πέθανε η Μαύρη Παράσκα - ακτιβίστρια, υποψήφια του κόμματος. Όταν κατέδιδαν τους ανθρώπους, αυτή από τη χαρά της χόρευε και τώρα ψόφησε από την πείνα, σαν το σκυλί.

20/V-1933

Κάθε μέρα πεθαίνουν άνθρωποι από τον λιμό. Το συμβούλιο του χωριού σύστησε μια υγειονομική επιτροπή για τη συλλογή και ταφή των πτωμάτων, επειδή δεν υπάρχει κανείς να θάψει αυτούς τους ανθρώπους. Από τώρα και στο εξής, το συμβούλιο του χωριού αναγκάζει τους ανθρώπους να σκάβουν έναν μεγάλο λάκκο για 10 ψυχές και μετά τον σκεπάζουν. Πολλοί άνθρωποι, ενήλικοι και παιδιά, όταν τους κοιτάξεις είναι σαν ζωντανοί-νεκροί.

10/VI-1933

Οι άνθρωποι πεθαίνουν από την πείνα στους σιδηροδρομικούς σταθμούς στο Χάρκοβο, στα χωράφια και κανένας δεν τους μαζεύει. Για παράδειγμα, ο Μικόλα Κοστένκο πέθανε κοντά στην Ταγκάνκα έναν μήνα πριν και κανένας δε μάζεψε το πτώμα αν και καθημερινά περνάνε από δίπλα του αξιωματικοί του Κόκκινου Στρατού. Κανένας δεν νοιάζεται ότι το πτώμα είναι σε τέτοια αποσύνθεση που δε μπορείς να περάσεις.

ΠΩΣ ΕΠΙΒΙΩΝΑΝ;

Σε συνθήκες πλήρους έλλειψης τροφίμων, αυτοί που αγωνίζονταν για τη ζωή τους και τη ζωή των συγγενών τους, κατέφευγαν σε διάφορους τρόπους επιβίωσης. Η προσαρμογή στις συνθήκες και η εξεύρεση εναλλακτικής πηγής τροφίμων σήμαινε επιβίωση. Αυτοί που βασίζονταν σε άλλους ή παραιτούνταν από την προσπάθεια, πέθαιναν πρώτοι.

Πρώτα απ όλα, μπόρεσαν να επιζήσουν εκείνοι, που κατάφεραν να φυλάξουν και να κρύψουν από την επίταξη τα απαραίτητα τρόφιμα, χρήματα, ρούχα, πολύτιμα πράγματα. Στη μαύρη αγορά μπορούσε κανείς να αγοράσει τρόφιμα ή να τα ανταλλάξει με ρούχα και τιμαλφή. Σε ειδικά καταστήματα, που προοριζόνταν δήθεν για συναλλαγές με τους αλλοδαπούς, τα λεγόμενα “torgsin”, οι πεινασμένοι αγρότες μπορούσαν να αγοράσουν αλεύρι, δημητριακά, λίπη και άλλα προϊόντα, υπό την προϋπόθεση πληρωμής με χρυσά και αργυρά κοσμήματα ή συνάλλαγμα. Το 1933 για έναν σάκο αλεύρι στο “torgsin” έπρεπε να πληρώσει κανείς 11 γραμμάρια καθαρού χρυσού. Μόνο μια μικρή μερίδα του πληθυσμού είχε τέτοιου είδους οικονομίες. Ταυτόχρονα, στα χρόνια του μεγάλου λιμού, οι αρχές κατάφεραν να πάρουν από τον πληθυσμό όλα τα πολύτιμα πράγματα.

Η πραγματική σωτηρία ήταν οι αγελάδες, τις οποίες συχνά κρατούσαν στο εσωτερικό των σπιτιών προς αποφυγή κλοπής.

Η φύση στήριζε τους ανθρώπους με ότι μπορούσαν να βρουν ή να κυνηγήσουν στα δάση, στα χωράφια, στα ποτάμια. Κυνηγούσαν ακόμα ποντίκια και άλλα τρωκτικά. Την άνοιξη του 1933, από τα ουκρανικά χωριά εξαφανίστηκαν όλοι οι σκύλοι και οι γάτες.

Κάποιους, ακόμα και ο πιο τρομερός λιμός δε μπόρεσε να τους αναγκάσει να ξεπεράσουν ορισμένα ταμπού.

Κατάστημα “torgsin” στην πόλη Πουτίβλ το 1930. Τον Αύγουστο του 1933 στην Ουκρανία υπήρχαν 256 καταστήματα “torgsin”. Κατά μέσο όρο, το κάθε κατάστημα δεχόταν 400-450 άτομα την ημέρα. Σε σύνολο, η Σοβιετική εξουσία το 1932 αφείρεσε από τους Ουκρανούς αγρότες 21 τόνους χρυσού και 44,9 τόνους το 1933.

Τα παιδιά μαζεύουν παγωμένες πατάτες στο χωράφι του κολχό. Χωριό Ουντάτσε της περιοχής του Ντονέτσκ, 1933.

Κάποιους άλλους όμως ο λιμός τους ώθησε σε τρομερές πράξεις.

Μερικοί κατήγγειλαν τον γείτονά τους για να πάρουν ένα μέρος της περιουσίας του, να το πουλήσουν και να αγοράσουν τρόφιμα. Άλλοι γραφόντουσαν ακτιβιστές και έπαιρναν ως ανταμοιβή ένα μερίδιο από τα υπάρχοντα των συγχωριανών τους.

Όσοι δεν ήταν σε θέση να θρέψουν την οικογένεια τους στο χωριό ή στην πόλη, έφυγαν με σκοπό την αναζήτηση τροφής ή εργασίας σε βιομηχανικές περιοχές, όπως το Ντονμπάς. Αλλά για να βρει κανείς δουλειά στα ορυχεία του Ντονμπάς ήταν απαραίτητο να έχει μία ειδική βεβαίωση την οποία θα μπορούσε να πάρει μόνο μέσω δωροδοκίας ή γνωριμίας. Οι Ουκρανοί έπαιρναν τα τελευταία τους χρήματα και πράγματα και προσπαθούσαν να πάνε στη Ρωσία και στη Λευκορωσία για να τα ανταλλάξουν με ψωμί. Όσοι είχαν συγγενείς εκτός της Ουκρανίας, προσπαθούσαν να μετακομίσουν εκεί μόνιμα.

Κάποιοι προσπάθησαν να περάσουν τα σύνορα στη Δυτική Ουκρανία ή στη Μολδαβία. Οι περισσότεροι από αυτούς συνελήφθησαν ή εκτελέστηκαν επί τόπου από τους συνοριοφύλακες.

Φωτογραφία του χειρόμυλου, τον οποίον χρησιμοποιούσαν οι αγρότες για το άλεσμα των σιτηρών στο σπίτι. Σε κρατικούς μύλους τα σιτηρά αμέσως θα κατάσχονταν. Ο Σοβιετικός Τύπος διαλαλούσε ανησυχητικά ότι «σε μερικά χωριά υπάρχουν εκατοντάδες χερόμυλοι». Η εφημερίδα «Βίσιτ» στις 11 Ιανουαρίου του 1933 ανέφερε ότι σε κάποια περιοχή μέσα σε ένα μήνα κατασχέθηκαν 755 κομμάτια.

Η ουρά για ψωμί στην τότε πρωτεύουσα της Ουκρανίας - Χάρκοβο, έτος 1933. Φωτογραφία του Α. Vinerberger.

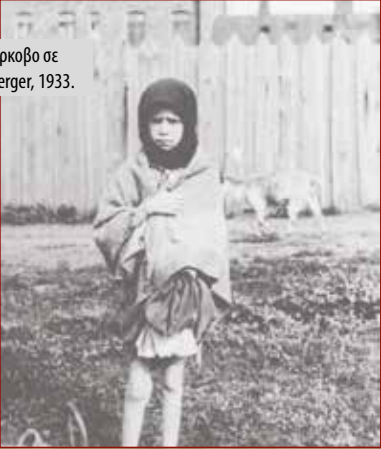

Οι αγρότες εγκαταλείπουν το χωριό σε αναζήτηση τροφής. Φωτογραφία του Α. Vinerberger.

Κατάσχεση ζώων και περιουσίας του κουλάκου Π. Γέμετς στην περιοχή Γκρίσινσκι της περιφέρειας του Ντονέτσκ. Αρχές 1930. Η αγελάδα συχνά ήταν η μόνη πηγή φαγητού. Η κατάσχεση της αγελάδας καταδικάζει την οικογένεια σε θάνατο από πείνα.

Τα υποκατάστατα φαγητά της περιόδου του Γολοντομόρ. Το 2012 στην κεντρική πλατεία του Λβιβ οι κοινωνικοί ακτιβιστές ετοίμασαν τραπέζι με «φαγητά», τα οποία κατανάλωναν οι Ουκρανοί την περίοδο του Γολοντομόρ 1932-1933 και τα πρότειναν σε όσους ήθελαν να τα δοκιμάσουν. Με αυτόν τον τρόπο προσπάθησαν να θυμίσουν στους ανθρώπους τα τρομερά γεγονότα εκείνων των ετών.

Κορίτσι με πρησμένα πόδια που έφτασε στο Χάρκοβο σε αναζήτηση σωτηρίας. Φωτογραφία του Α. Vinerberger, 1933.

Τα υποκατάστατα φαγητών την περίοδο του Γολοντομόρ

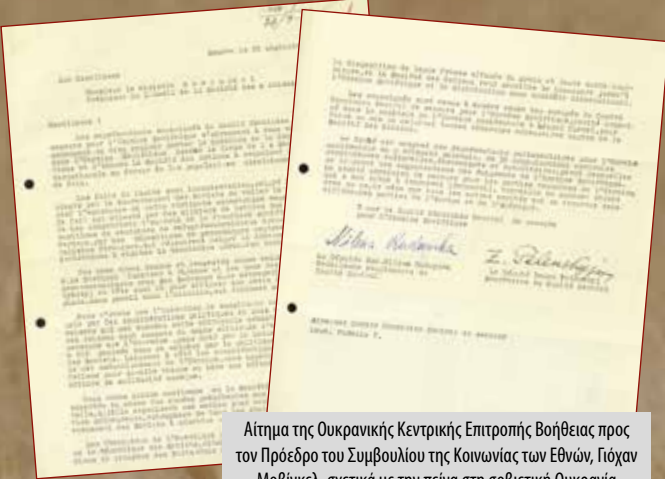
Φλοιός βελανιδιάς με λιναρόσπορο - θρυμμάτιζαν και έβραζαν τον φλοιό της βελανιδιάς, πρόσθεταν σπόρους λιναριού, τριμμένο και βρασμένο χαμομήλι μαζί με μια μικρή χούφτα καλαμποκάλευρο.

Ψωμάκια από τσουκνίδα – έβραζαν τσουκνίδα και πικραλίδα στις οποίες προσέθεταν σιτάρι με μία μικρή ποσότητα αλευριού αραιωμένου με νερό και τα έψηναν.

Ψωμάκια από κάστανα και σπόρους άνηθου - Τα κάστανα τα καθάριζαν από τη φλούδα και τα έκοβαν, πρόσθεταν τους βρασμένους σπόρους άνηθου και μια μικρή ποσότητα κόκκων σιταριού για να γίνει το μείγμα πιο κολλώδες και στη συνέχεια το έψηναν.

Ένα κοινό πιάτο στην εποχή της πείνας ήταν η χορτόσουπα, η οποία παρασκευαζόταν με βάση το ζουμί των παντζαριών, στην οποία προσθέτανε διάφορα φύλλα και ρίζες, όπως χινοπόδιο, πικραλίδα, πεντάνευρο, τσουκνίδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΣΕ ΜΙΑ ΑΠΙΑΝΘΡΩΠΗ ΕΠΟΧΗ

Αίτημα της Ουκρανικής Κεντρικής Επιτροπής Βοήθειας προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών, Γιόχαν Μοβίνκελ, σχετικά με την πείνα στη σοβιετική Ουκρανία με υπογραφές των επικεφαλής της Επιτροπής, Μιλένας Ρουντνίτσκα και Ζένον Πελένσκι, 23 Σεπτεμβρίου 1933.

Johan Ludwig Mowinckel (1870 — 1943) - Πρωθυπουργός της Νορβηγίας, Πρόεδρος του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών το 1933. Κατάφερε να θέσει το ζήτημα βοήθειας προς τους λιμοκτονούντες Ουκρανούς στη συνεδρία του Συμβουλίου. «Πρόκειται για τη ζωή εκατομμυρίων. Γί' αυτό δεν μπορούσα να σιωπάω».

Μιλένα Ρουντνίτσκα (1892–1976), Ουκρανή ακτιβίστρια, βουλευτίνα του πολωνικού Σέιμ (Βουλή). Προσπαθούσε να θέσει το θέμα του λιμού για εξέταση στην Κοινωνία των Εθνών και ζητούσε τη στήριξη του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού.

Το φάντασμα της λιμοκτονίας κάλυπτε όλα τα ανθρώπινα συναισθήματα, παρέμεναν μόνο τα ένστικτα. Ωστόσο, ακόμα και σε αυτές τις συνθήκες υπήρχαν εκείνοι που δεν έχαναν την ανθρωπιά και την ευαισθησία τους και βοηθούσαν τους πιο αδύναμους.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στις γυναίκες, στις μητέρες, οι οποίες προσπαθώντας να σώσουν τις οικογένειές τους, έβρισκαν ταυτόχρονα τρόπο να υποστηρίξουν αυτούς που είχαν ακόμα μεγαλύτερη ανάγκη.

Συγκριτικά, τις μεγαλύτερες δυνατότητες είχαν οι οικογένειες χωρίς παιδιά, καθώς και οι οικογένειες που είχαν αγέλαδες. Το γάλα συχνά το μοίραζαν όχι μόνο στα μέλη της οικογένειάς τους, αλλά το πρόσφεραν και στους πρησμένους από την πείνα γείτονες. Υπήρξαν περιπτώσεις που οι άτεκνες οικογένειες έπαιρναν και φρόντιζαν τα ορφανά ή τα παιδιά από τις πολύτεκνες οικογένειες, οι οποίες δεν είχαν καθόλου φαγητό.

Οι άνθρωποι, οι οποίοι μέσα στο χάος και στο θάνατο δε φοβήθηκαν, δεν έχασαν την αξιοπρέπειά τους και έδωσαν ένα χέρι βοήθειας σε αυτούς που ήταν καταδικασμένοι από την πείνα, ανήκαν σε διάφορες κοινωνικές τάξεις.

Ιδιαίτερα οφείλουμε να αναφερθούμε στους τοπικούς ηγέτες, τους επικεφαλής των κολχόζ, τους προέδρους των συμβουλίων των χωριών, τους διευθυντές των βιομηχανιών και των σχολείων. Βρισκόμενοι μεταξύ της πείνας και των πολιτικών διώξεων, πολλοί απ' αυτούς έκαναν ό,τι ήταν δυνατό για να σώσουν τους συγχωριανούς τους. Συχνά οι συνέπειες τέτοιας βοήθειας απέβαιναν μοιραίες για τους ίδιους.

Τη βοήθεια στους λιμοκτονούντες προσπαθούσαν να προσφέρουν και οι Ουκρανοί που βρισκόντουσαν εκτός των συνόρων της Σοβιετικής Δημοκρατίας της Ουκρανίας, κυρίως αυτοί της Δυτικής Ουκρανίας, η οποία ήταν τότε μέρος της Πολωνίας. Στις 25 Ιουλίου του 1933 ο επικεφαλής της Ελληνο-Καθολικής Εκκλησίας της Δυτικής Ουκρανίας, ο Μητροπολίτης Αντρέι Σεπτίτσκι, δημοσίευσε την διακήρυξη "Η Ουκρανία σε σπασμούς θανάτου". Την ίδια ημέρα 35 κοινωνικές υπηρεσίες σχημάτισαν στο Λβίβ την Κοινωνική Επιτροπή Διάσωσης της Ουκρανίας, η οποία συντόνιζε την παροχή βοήθειας. Οι κάτοικοι της Γαλικίας και του Βολίν συγκέντρωναν και προσπαθούσαν να στείλουν χρήματα και τρόφιμα.

Ωστόσο, οι σοβιετικές αρχές δεν παραδεχόντουσαν την ύπαρξη του λιμού και αρνιόντουσαν την εξωτερική βοήθεια.

Ο Μητροπολίτης της Ελληνο-Καθολικής Εκκλησίας της Ουκρανίας, Αντρέι Σεπτίτσκι (1865-1944), δημοσίευσε στις 25 Ιουλίου του 1933 την διακήρυξη «η Ουκρανία σε σπασμούς θανάτου».

Στην διακήρυξη αναφέρεται: «Μην έχοντας τη δυνατότητα να δώσουμε κάποια υλική βοήθεια στα αδέρφια μας που πεθαίνουν, καλούμε τους πιστούς, ώστε με τις προσευχές τους, τη νηστεία, το εθνικό πένθος, με τις προσφορές και με όλα τα καλά έργα της χριστιανικής ζωής να παρακαλούν για τη βοήθεια του Θεού, όταν στη γη πλέον δεν υπάρχει καμία ελπίδα για ανθρώπινη βοήθεια. Μπροστά σε ολόκληρο τον κόσμο διαμαρτυρόμαστε ενάντια στη δίωξη των παιδιών, των φτωχών, των αδύναμων και των αθώων και καταγγέλλουμε τους διώκτες ενώπιον του δικαστηρίου του Παντοδύναμου».

Μνημείο του Ιβάν Οσαντσούκ, το οποίο εγκατέστησαν στο χωριό Νοβά Τσορτορία της περιοχής Λουμπάρ κοντά στο Ζιτόμιρ οι ευγνώμονες συγχωριανοί του με τα χρήματά τους. Ο Ιβάν Οσαντσούκ ήταν πρόεδρος του κολχόζ το 1933 και έσωσε τους κατοίκους του χωριού του από την πείνα και το βέβαιο θάνατο. Έκρυβε το ψωμί από τις ομάδες κατάσχεσης τροφίμων και οργάνωνε συσσίτια για τους συγχωριανούς του.

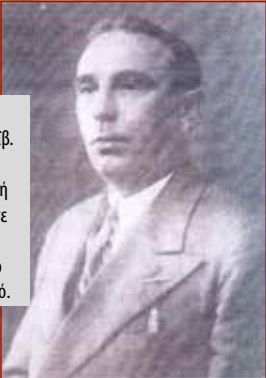

Παιδιά και δάσκαλοι του νηπιαγωγείου Πετρόφσκογο. Χωριό Γοροντίσε, περιφέρεια Κιέβου, 1932

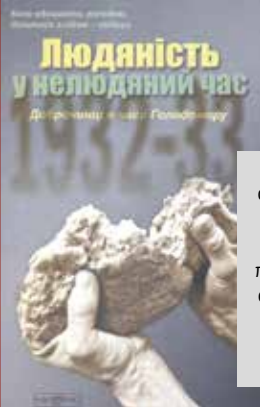
Ιβάν Κάρταβα, ιατρός από το χωριό Μπερεζνεγουβάτε της περιοχής Μικολάιβ. Έσωξε από τον θάνατο αυτούς που λιμοκτονούσαν, κάνοντας τους εισαγωγή στο νοσοκομείο για θεραπεία. Βοηθούσε τους αρρώστους να επιβιώσουν, παρατείνοντας την παραμονή τους στο νοσοκομείο, όπου τους παρείχαν φαγητό.

Ο Βασίλ Ιβτσούκ ήταν διευθυντής του σχολείου στο χωριό Ντουρνάρκιβ της περιοχής Μπορίσιπλ κοντά στο Κιέβο. Οργάνωνε συσσίτια στο σχολείο. Κανένας μαθητής του σχολείου του δεν πέθανε από την πείνα. Συνελήφθη το 1938. Το 2008, του απονεμήθηκε μεταθανάτια ο τίτλος του Ήρωα της Ουκρανίας.

Οι Ουκρανοί αποφάσισαν να ενεργήσουν διαφορετικά, να αλλάξουν την κοινή γνώμη και να αναγκάσουν τις αρχές να δεχτούν την εξωτερική βοήθεια. Είχαν στόχο να τεθεί το ζήτημα της πείνας στην Κοινωνία των Εθνών και να διασφαλίσουν την στήριξη του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού με σκοπό να επηρεάσουν τη Σοβιετική Ένωση. Η ανεπίσημη πρέσβειρα αυτής της αποστολής ήταν η Μιλένα Ρουντνίτσκα, η οποία ήταν επικεφαλής της Ουκρανικής Ένωσης Γυναίκων στο Λβίβ. Κατάφερε να εξασφαλίσουν την υποστήριξη του Προέδρου της Κοινωνίας των Εθνών Δρ. Johan Ludwig Mowinckel - του τότε Πρωθυπουργού και Υπουργού Εξωτερικών της Νορβηγίας. Ο Mowinckel έθεσε το Ουκρανικό ζήτημα σε συνεδρίαση του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών και υπέβαλε προσωπική αναφορά στον Ερυθρό Σταυρό. Η Σοβιετική Ένωση όμως μπλόκαρε την παροχή βοήθειας στους Ουκρανούς που πέθαιναν από την πείνα.

Σεργίλ Κνίς. Φωτογραφία της εποχής του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Το φθινόπωρο του 1932 ο Σεργίλ κατάφερε να κρύψει σιτάρι και χάρη σε αυτό η οικογένειά του επέζησε και βοήθησε και άλλους να επιβιώσουν. Στην κόρη του Ολένα, έμεινε αζέαστη η εικόνα ενός άντρα με σκιασμένα παντελόνια, επειδή τα πρησμένα του πόδια που ήταν κόκκινα και μπλε, δεν χωρούσαν σε αυτά. Μαζί του ήταν και ένα κοριτσάκι δεκατριών ετών. Η οικογένεια Κνίς τους πρόσφερε φαγητό και κράτησαν το κοριτσάκι που το έλεγαν Σάσα.

Εξώφυλλο του βιβλίου «Ανθρωπιά σε μια απάνθρωπη εποχή», το οποίο εκδόθηκε στην Ουκρανία το 2013 και περιλαμβάνει πληροφορίες για περισσότερους από εκατό ευεργέτες, οι οποίοι συχνά με κίνδυνο της ζωής τους ή της ελευθερίας τους, σώζανε τους ανθρώπους κατά τη διάρκεια του Γολοντόμρ.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ

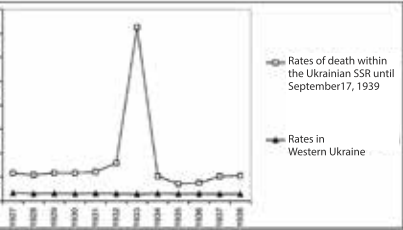
Το Γολοντομόρ πήρε εκατομμύρια ανθρώπινες ζωές. Οι τραγικές συνέπειες του εγκλήματος και η σκόπιμη πολιτική της συγκάλυψης του, καθιστούν αδύνατο να προσδιοριστεί ο ακριβής αριθμός των αθώων ανθρώπων που πέθαναν από την πείνα τα έτη 1932-1933. Δεν υπάρχει δυνατότητα σύνταξης πλήρους ονομαστικού καταλόγου των θυμάτων.

Ως συνέπεια του εγκλήματος της γενοκτονίας, εκτός από τη φυσική δολοφονία εκατομμυρίων ανθρώπων, ήταν και η καταστροφή του παραδοσιακού ουκρανικού τρόπου ζωής. Ο τεχνητός λιμός άλλαξε το απόθεμα του γενετικού υλικού και τη γονιδιακή δομή του ουκρανικού λαού για πολλές δεκαετίες. Οδήγησε σε ηθικές και ψυχολογικές αλλαγές στη συνείδηση των Ουκρανών. Σύμφωνα με τον James Mace, η ουκρανική κοινωνία έχει καταστεί και παραμένει ακόμα σε μεγάλο βαθμό μια τραυματισμένη κοινωνία εξαιτίας της γενοκτονίας.

Το Γολοντομόρ έχει καταστρέψει πολλές οικογένειες λόγω της μεγάλης θνησιμότητας, των απελάσεων και της μετανάστευσης με σκοπό την αναζήτηση τροφής. Σε περιπτώσεις μη εκπλήρωσης των μέτρων συγκέντρωσης των σιτηρών, πολλές φορές επιβαλλόταν ως τιμωρία ο χωρισμός των συζύγων.

Ο τεχνητός λιμός κατέστρεψε ολοκληρωτικά την ουκρανική κοσμοθεωρία που υπήρχε πριν, η οποία δεν έχει αποκατασταθεί από τότε. Ο παραδοσιακός πολιτισμός και τα λαϊκά έθιμα έχουν υποστεί παραμόρφωση. Το Γολοντομόρ άλλαξε εντελώς τη συνηθισμένη διαχείριση των νοικοκυριών στα χωριά. Το κράτος κατέσχισε από τους ανθρώπους τη γη, για την οποία αυτοί αγωνίστηκαν επί πολλούς αιώνες. Για δεκαετίες οι Ουκρανοί χωρικοί στερήθηκαν των δικαιωμάτων τους, των διαβατηρίων και των συντάξεών τους

Chart of deaths in Ukraine 1927-1938.

Διάγραμμα. «Ο αριθμός των θανάτων στην Ουκρανία το 1927 – 1938»

**ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΤΟΥ 1933
ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΕΧΑΝΑΝ
ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥΣ:**

ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ - 34.560 ΑΤΟΜΑ
ΚΑΘΕ ΩΡΑ - 1.440 ΑΤΟΜΑ
ΚΑΘΕ ΛΕΠΤΟ - 24 ΑΤΟΜΑ

Losses from non deaths.
Towns and villages, per
thousand inhabitants

400.0 -- 540.2	(5)
300.0 -- 399.9	(14)
200.0 -- 299.9	(84)
100.0 -- 199.9	(144)
1.5 -- 99.9	(185)

----- Current borders of Ukraine
----- District borders of the Ukraine SSR, April of 1933

Θνησιμότητα στην Ουκρανία το έτος 1933 (με βάση τα στοιχεία του Ινστιτούτου Δημογραφίας και Κοινωνικών Σπουδών 'Μιχαήλ Πτούχα' της Εθνικής Ακαδημίας Επιστημών της Ουκρανίας). Ο χάρτης είναι αποτέλεσμα μιας έρευνας της επιστημονικής ομάδας μελέτης που αποτελείται από τους: Ο. Βολόβιν (Πανεπιστήμιο Βόρειας Καρολίνας), Ο. Ρουντνίτσκι, Ν. Λεβτσούκ, Π. Σεβτσούκ, Α. Σαβτσούκ (Ινστιτούτο Δημογραφίας και Κοινωνικών Σπουδών 'Μιχαήλ Πτούχα') στα πλαίσια του προγράμματος «Ατлас του Γολοντομόρ», που αναπτύχθηκε από το Ουκρανικό Ερευνητικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ. Το φυσιολογικό ποσοστό θνησιμότητας στη σοβιετική Ουκρανία στα τέλη της δεκαετίας του 1920 (πριν από το Γολοντομόρ) ήταν 18-20 θάνατοι ανά 1000 άτομα.

Η αντίσταση του ουκρανικού λαού κάμφθηκε. Οι πεινασμένοι έλαβαν επισιτιστική βοήθεια από τα χέρια του κράτους και ως αντάλλαγμα αναγκάστηκαν να δείξουν πλήρη αφοσίωση και υπακοή στις αρχές. Ο φόβος της επανάληψης του λιμού δεν άφησε ποτέ τους επιζήσαντες. Υπήρχε πλήρης αδιαφορία και απάθεια για τα πολιτικο-κοινωνικά θέματα. Το κύριο μέλημα των ανθρώπων ήταν απλά να έχουν λίγο φαγητό για να φάνε οι ίδιοι και η οικογένειά τους.

Οι συνέπειες του λιμού είχαν αντίκτυπο και στην ψυχολογία των ανθρώπων, τους κυρίευσαν αισθήματα ενοχής και ντροπής. Αισθάνονταν ενοχές επειδή δεν κατάφεραν να διασώσουν τους συγγενείς τους και ντροπή για τις ανήθικες πράξεις τις οποίες έπραξαν προκειμένου να επιβιώσουν.

Ωστόσο, το Γολοντομόρ του 1932-1933 δεν κατάφερε εντελώς να μετατρέψει τους Ουκρανούς σε «σοβιετικό λαό». Στις καρδιές των περισσότερων έκαιγαν φωτιές, οι οποίες άναψαν από τις στάχτες των νεκρών συγγενών τους και αυτών που είχαν συλληφθεί στα πλαίσια των καταστολών. Η αντίσταση απέναντι στο κομμουνιστικό καθεστώς συνεχίστηκε τις επόμενες δεκαετίες. Το αποτέλεσμα ήταν το Δημοψήφισμα του 1991 στο οποίο πάνω από το 90% του ουκρανικού λαού υποστήριξε την ανεξαρτησία της Πατρίδας.

Μνημείο στην περιοχή του Κάνιβ της περιφέρειας του Τσερκάσι, όπου κατά τη διάρκεια του λιμού ερηνώθηκε ολόκληρο χωριό. Η επιγραφή: «Στο σημείο αυτό, μέχρι το 1933 υπήρχε το σπίτι της οικογένειας της Μαριάννα και του Θεοδώρου Γκλαντκί, οι οποίοι πέθαναν από την πείνα και θάφτηκαν εδώ, στο κελάρι τους. Δεν υπήρχε κανένας για να τους θάψει με το χριστιανικό τρόπο - ο θάνατος έχει θερίσει τα γύρω σπίτια. Η ζωή όλων καταστράφηκε, η γη έμεινε ορφανή...».

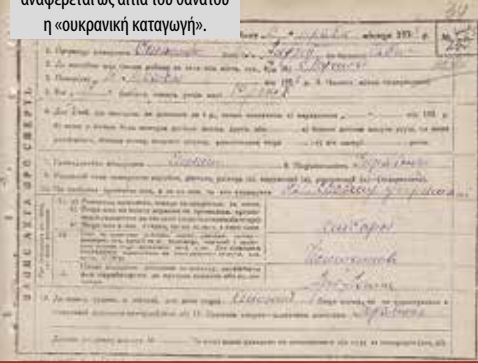

Ερημωμένο χωριό.
Φωτογραφία του Α. Vinerberger, 1933.

Τάφοι στα περίχωρα του Χάρκοβο.
Φωτογραφία του Α. Vinerberger, 1933.

Καταχώρηση της πράξης θανάτου του 19χρονου Ανδρί Οσταπένκο τον Μάιο του 1933 στην οποία αναφέρεται ως αιτία του θανάτου η «ουκρανική καταγωγή».

Οι φωτογραφίες των θυμάτων του κομμουνιστικού συστήματος, οι οποίες δημοσιεύτηκαν στις ευρωπαϊκές εφημερίδες το 1933.

Νεκροί από την πείνα στους δρόμους του Χάρκοβο, της τότε πρωτεύουσας της σοβιετικής Ουκρανίας. Φωτογραφία του Α. Vinerberger, 1933.

Οι αγρότες λαμβάνουν χειρά ως πληρωμή στο συλλογικό αγρόκτημα ονόματι Μπέννι, στην περιοχή Τσερβονοαρμπίσκ της περιφέρειας του Ντονέτσκ, δεκαετία του '30

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ

Το κομμουνιστικό καθεστώς προσπάθησε να κρύψει την αλήθεια για τη δολοφονία εκατομμυρίων πολιτών σε καιρό ειρήνης. Ο επίσημος Τύπος της τότε εποχής δεν έγραφε τίποτα για το θάνατο από το λιμό, ενώ οι αξιωματούχοι του κόμματος δεν το ανέφεραν ποτέ. Οι λογοκριμένες εφημερίδες εξέφραζαν τον θαυμασμό τους για την ηγεσία του κόμματος, η οποία βελτίωσε τη ζωή των αγροτών.

Για πενήντα πέντε χρόνια ήταν επικίνδυνο να αναφέρει κανείς δημοσίως το λιμό στην Ουκρανία. Αν παρουσίαζαν στο κοινό κάποια στοιχεία, ήταν μόνο σε συγκεκριμένο πλαίσιο: «δυσκολίες στην τροφοδοσία», «υποεκτίμηση των θανάτων», «σημαντική πρόοδος στον τομέα της γεωργίας».

Το αδίκημα του Γολοντομόρ έγινε το μεγαλύτερο μυστικό του σοβιετικού καθεστώτος. Παρ' όλα αυτά, οι δυτικοί δημοσιογράφοι Malcolm Muggeridge και Gareth Jones επισκέφθηκαν το 1933 τα ουκρανικά χωριά που λιμοκτονούσαν και δημοσίευσαν άρθρα σχετικά με την τρομερή πραγματικότητα.

Οι Ουκρανοί από χώρες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, προσπάθησαν να τραβήξουν την προσοχή της διεθνούς κοινότητας στην καταστροφή που είχε διαπράξει το κομμουνιστικό καθεστώς. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, δημοσιεύθηκαν τα πρώτα απομνημονεύματα και οι επιστημονικές μελέτες για το Μεγάλο Λιμό. Το 1953 ο Αμερικανός δικηγόρος Ραφαέλ Λέμκιν, ο οποίος εισήγαγε τον όρο «γενοκτονία», ονόμασε το Γολοντομόρ «κλασικό παράδειγμα γενοκτονίας».

Το 1963 στη Νέα Υόρκη δημοσιεύεται το μυθιστόρημα «Ο Κίτρινος Δούκας» του Βασίλι Μπάρκα. Το 1970 στη Γερμανία δημοσιεύεται η νουβέλα του Βασίλι Γκρόσμαν «Τα πάντα ρει», η έκδοση της οποίας είχε απαγορευτεί στην ΕΣΣΔ. Σήμερα, αυτά είναι τα πιο διάσημα συγγράμματα για τον Τεχνητό Λιμό του 1932-1933.

Το 1983 στις ΗΠΑ και στον Καναδά πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις για την 50ή επέτειο του Γολοντομόρ. Στη συνέχεια στήθηκε το πρώτο μνημείο για τα θύματα του Μεγάλου Λιμού του 1932-1933 στον Καναδά, στην πόλη Έντμντον.

Η πρώτη διαδήλωση, αφιερωμένη στην 15η επέτειο της τραγωδίας, προς τιμήν των θυμάτων του Μεγάλου Λιμού. Διοργανώθηκε από την Ουκρανική Ένωση Νεολαίας στις 14 Μαρτίου του 1948 στο Μόναχο, Γερμανία.

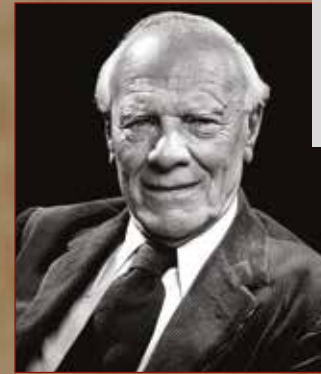
Πίνακας του Βίκτωρα Τσιμπάλ «Έτος 1933». Ένα από τα εκφραστικότερα καλλιτεχνικά έργα που αφιερώθηκαν στη γενοκτονία του ουκρανικού λαού. Φυλάσσεται στην Ουκρανική Ελεύθερη Ακαδημία Επιστημών, Νέα Υόρκη (ΗΠΑ).

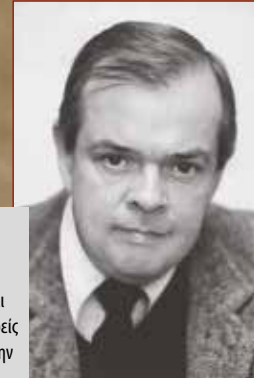
«Αν είχε πετύχει το Σοβιετικό πρόγραμμα, αν κατάφερναν να εξοντώσουν όλους τους διανοούμενους, τους ιερείς και τους αγρότες, τότε η Ουκρανία θα ήταν νεκρή, σαν να έχουν σκοτώσει όλους τους Ουκρανούς. Η Ουκρανία θα έχανε αυτό το μέρος της, το οποίο καταρχάς συντηρεί και αναπτύσσει τον πολιτισμό της, τις κοινές ιδέες και τα πιστεύω της και δεύτερων, την κατευθύνει και της δίνει ψυχή, η οποία την κάνει έθνος και όχι μια μάζα ανθρώπων».

Ρόμπερτ Κόνκβεστ

Malcolm Muggeridge: «Πείνα - είναι μια λέξη που άκουγα παντού. Οι αγρότες εκλιπαρούσαν να τους βοηθήσω να μεταφερθούν έστω ένα σταθμό παραπέρα με το τρένο. Το σώμα τους πολλές φορές ήταν πρησμένο από την έλλειψη τροφίμων - ήταν ένα τρομερό θέαμα».

James Mace. Μετακόμισε το 1993 στην Ουκρανία. Είπε χαρακτηριστικά για τον εαυτό του: «Αυτή είναι η μοίρα μου, με επέλεξαν οι νεκροί σας. Δεν μπορείς να ασχοληθείς με την ιστορία του Ολοκαυτώματος και να μη γίνεις τουλάχιστον κατά ήμισυ Εβραίος, δεν μπορείς να ασχοληθείς με την ιστορία του Γολοντομόρ και να μην γίνεις τουλάχιστον κατά ήμισυ Ουκρανός». Πέθανε στις 3 Μαΐου του 2004 στο Κίεβο.

Το μνημείο «Κοιμμένος κύκλος ζωής» στο Έντμντον. Η επιγραφή: «Στη μνήμη των εκατομμυρίων που έχασαν τη ζωή τους από το Γολοντομόρ - τη γενοκτονία, την οποία οργάνωσε και εφάρμοσε το σοβιετικό καθεστώς στην Ουκρανία».

Το 1984 το Αμερικανικό Κογκρέσο ιδρύει μια Ειδική Επιτροπή διερεύνησης των αιτιών του λιμού στην Ουκρανία, αποτελούμενη από δύο Γερουσιαστές και τέσσερεις εκπροσώπους από τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Ο Εκτελεστικός Διευθυντής της Επιτροπής ήταν ο Αμερικανός ιστορικός James Mace. Βασισζόμενη στις μαρτυρίες των αυτοπτών μαρτύρων και μετά από μελέτες, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο Ιωσήφ Στάλιν και οι σύμβουλοί του διέπραξαν γενοκτονία κατά του ουκρανικού λαού το 1932-1933. Το 1988 το Κογκρέσο των ΗΠΑ ενέκρινε την έκθεση της Επιτροπής.

Το 1986 εκδίδεται βιβλίο «Η Συγκομιδή της θλίψης» του Αμερικανού ιστορικού Ρόμπερτ Κόνκβεστ, το οποίο επέστρεψε την προσοχή της Δυτικής ακαδημαϊκής κοινότητας στο θέμα του Γολοντομόρ.

Το 1988, με πρωτοβουλία του Παγκόσμιου Κογκρέσου των Ελεύθερων Ουκρανών, ιδρύθηκε η Διεθνής Επιτροπή Νομικών, που επρόκειτο να ερευνήσει τα στοιχεία που αφορούσαν το Λιμό του 1932-1933: τις αιτίες, τις συνέπειες και τους υπεύθυνους για το συμβάν. Η Επιτροπή περιελάμβανε διακεκριμένους νομικούς, ειδικούς στο διεθνές ποινικό δίκαιο, οι οποίοι προέρχονταν από τη Σουηδία, τη Μεγάλη Βρετανία, την Αργεντινή, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τις ΗΠΑ και τον Καναδά. Τα μέλη της επιτροπής αναγνώρισαν το Γολοντομόρ του 1932-1933 ως πράξη γενοκτονίας κατά του ουκρανικού έθνους.

Υπό την επίδραση αυτών των αποκαλύψεων η ΕΣΣΔ στα τελευταία χρόνια της ύπαρξής της, αναγκάστηκε να αναγνωρίσει το γεγονός ότι υπήρξε λιμοκτονία το 1932-1933.

Ο Ολές Γοντσάρ είναι γνωστός Ουκρανός συγγραφέας. Γεννήθηκε στο χωριό Λόμβκα (τώρα ανήκει στην πόλη Ντινπρό). Στην εφηβεία επιβίωσε από το Γολοντομόρ χάρη στη γιαγιά του. Έγραψε την πρώτη του νουβέλα, «Χωράφι με στάχια» (1936), για το Γολοντομόρ. Κανείς δεν ήθελε να εκδώσει αυτό το βιβλίο και αργότερα εξαιτίας της λογοκρισίας «διορθώθηκε» ώστε έγινε αγνώριστο. Μετά από αυτό, ο συγγραφέας δεν μπόρεσε να δημοσιεύσει ούτε ένα έργο στο οποίο να αναφερόταν η πείνα στην ΕΣΣΔ. Αποτύπωσε τις οδυνηρές του σκέψεις σχετικά με την τραγωδία του 1932-1933 στις σελίδες του προσωπικού

Από το ημερολόγιο του συγγραφέα Ολές Γοντσάρ: «Ένα από τα έργα μου, στο οποίο υπάρχουν αναφορές στην πείνα του 1933, καταλήγει από τον εκδοτικό οίκο στην υπηρεσία λογοκρισίας. Παραμένει εκεί για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Προσπαθούσαμε να μάθουμε γιατί δεν προχωράει το θέμα. Ο λογοκριτής μας εξήγησε λέγοντας: «Ο αδελφός μου και η αδελφή μου πέθαναν από την πείνα. Αλλά η πείνα ... δεν υπήρξε!». Πατι; Επειδή σε κανένα από τα έγγραφα εκείνης της εποχής δε χρησιμοποιείται η λέξη «λιμός»... Επομένως, δεν υπήρξε ποτέ τέτοιο γεγονός, δεν έχει καταγραφεί ποτέ...».

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ ΩΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ

Κατά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80, με την αποδυνάμωση του κομμουνιστικού ελέγχου της κοινωνικής ζωής, η μνήμη για το Γολοντομόρ αποκαθίσταται.

Το 1988-1989 στα ουκρανικά χωριά και πόλεις εγκαταστάθηκαν τα πρώτα μνημεία-σταυροί για τη μνήμη αυτών που πέθαναν από την πείνα. Οι ερευνητές άρχισαν να καταγράφουν μαρτυρίες αυτόπτων μαρτύρων.

Στην Ουκρανία, από το 1993 έως και σήμερα, τα αθώα θύματα του Λιμού τιμούνται σε κρατικό επίπεδο. Το γεγονός αναγνωρίστηκε ως γενοκτονία το 2006 με το νόμο «Περί του Γολοντομόρ του 1932-1933 στην Ουκρανία» και το Εφετείο του Κιέβου έβγαλε σύμφωνη απόφαση μετά από ποινική έρευνα που διεξήχθη από την Υπηρεσία Ασφαλείας της Ουκρανίας.

Η βιβλιογραφία έργων που βασίζονται σε αρχειακά ντοκουμέντα, αφιερωμένα στον Τεχνητό Λιμό του 1932-1933, περιλαμβάνει πάνω από 20.000 τίτλους. Έχουν καταγραφεί πάνω από 200.000 μαρτυρίες. Όλα αυτά τα στοιχεία αποδεικνύουν τη γενοκτονία.

Το Νοέμβριο του 2008, στο Κίεβο ανεγέρθηκε το Εθνικό Μνημείο των Θυμάτων του Γολοντομόρ. Σε σύνολο στην Ουκρανία έχουν εγκαταστήσει πάνω από 7.100 μνημεία και αναμνηστικές πλάκες, αφιερωμένες στα θύματα του Μεγάλου Λιμού.

Η μνήμη του Γολοντομόρ έγινε αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής μνήμης του ουκρανικού λαού. Κάθε χρόνο, το τέταρτο Σάββατο του Νοεμβρίου, οι πολίτες στην Ουκρανία ανάβουν κεριά στα παράθυρά τους, στη μνήμη των ανθρώ-

πων που πέθαναν από την πείνα. Επίσης, αυτή την ημέρα διοργανώνονται εκδηλώσεις για να τιμήσουν τη μνήμη των νεκρών και τηρείται ενός λεπτού σιγή σε εθνικό επίπεδο.

Η Επιτροπή του Κογκρέσου των ΗΠΑ, η οποία διερευνήσε το Λιμό στην Ουκρανία το 1985-88, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο Ιωσήφ Στάλιν και οι σύμβουλοί του διέπραξαν γενοκτονία κατά του ουκρανικού λαού το 1932-1933. Η απόφαση αυτή άνοιξε το δρόμο για τη διεθνή αναγνώριση του Γολοντομόρ ως γενοκτονία. Τα επόμενα χρόνια, το Γολοντομόρ ως πράξη γενοκτονίας καταδίκασαν με βουλευτικές αποφάσεις η Εσθονία, η Αυστραλία, ο Καναδάς, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Γεωργία, η Πολωνία, το Περού, η Παραγουάη, ο Ισημε-

ρινός, η Κολομβία, το Μεξικό, η Λετονία, η Πορτογαλία και μερικές πολιτείες των ΗΠΑ. Επίσης, σε πολλές άλλες χώρες οι αποφάσεις για την καταδίκη του εγκλήματος της γενοκτονίας λήφθηκαν σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο.

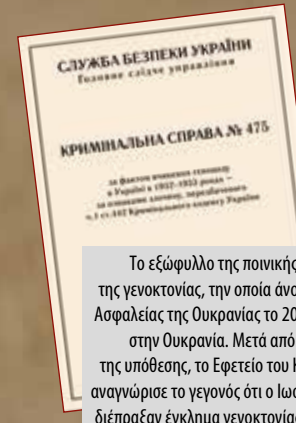
Μνημεία ανεγέρθηκαν σε περισσότερες από 40 πόλεις σε 15 χώρες του κόσμου για να τιμηθεί η μνήμη των θυμάτων του Γολοντομόρ.

Όμως οι δυνάμεις οι οποίες αισθάνονται διάδοχοι του σταλινικού καθεστώτος, αρνούνται τη γενοκτονία και τον αντιουκρανικό χαρακτήρα της εξόντωσης μέσω λιμού το 1932-33. Η Ουκρανία συνεχίζει να επιδιώκει την αναγνώριση του Γολοντομόρ ως γενοκτονία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η διεθνής αναγνώριση θα είναι η καλύτερη αποτροπή της επανάληψης ανάλογων εγκλημάτων στην πορεία της ανθρωπότητας.

Μνημείο για τα θύματα του Γολοντομόρ στην πλατεία του Αγίου Μιχαήλ στην ουκρανική πρωτεύουσα Κίεβο, το οποίο χτίστηκε το 1993. Το συγκεκριμένο μνημείο έγινε το πιο αναγνωρίσιμο σύμβολο της μνήμης της γενοκτονίας του κομμουνιστικού καθεστώτος κατά του ουκρανικού λαού.

Το εξώφυλλο της ποινικής υπόθεσης για το έγκλημα της γενοκτονίας, την οποία άνοιξε και διερεύνησε η Υπηρεσία Ασφαλείας της Ουκρανίας το 2009 σχετικά με τον Τεχνητό Λιμό στην Ουκρανία. Μετά από την εξέταση του φακέλου της υπόθεσης, το Εφετείο του Κιέβου τον Ιανουάριο του 2010 αναγνώρισε το γεγονός ότι ο Ιωσήφ Στάλιν και οι σύμβουλοί του διέπραξαν έγκλημα γενοκτονίας το 1932-1933 στην Ουκρανία.

Το Εθνικό Βιβλίο Μνήμης των θυμάτων του Γολοντομόρ του 1932-1933 στην Ουκρανία. Εκδόθηκε το 2008 και οι 18 τόμοι του αριθμούν πάνω από 22.000 σελίδες.

Ντομπροσλάβ

Σούμι

Αποκαλυπτήρια του μνημείου των θυμάτων του Γολοντομόρ στην Ουάσιγκτον, ΗΠΑ, Νοέμβριος του 2015.

Μεγαλειώδες μνημείο για τα θύματα του Γολοντομόρ το οποίο χτίστηκε στο Κίεβο το 2008.

Η εκδήλωση «Άναψε ένα κερί» στην πλατεία του Αγίου Μιχαήλ στο Κίεβο, το 2006.

Βίσογορντ

Ζαπορίζια

Ρομνί

Χάρκοβο

Βολοτσίσκ

Μνημεία για τα θύματα του Γολοντομόρ σε όλη την Ουκρανία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ: ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΡΟΠΗ
ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ 3

ΟΥΚΡΑΝΙΑ – ΞΕΧΩΡΙΣΤΗ 4

Η ΕΔΡΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ 6

Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΤΡΟΠΗ 8

Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ 10

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 12

ΓΙΑΤΙ ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΑΝ ΝΑ ΑΦΑΝΙΣΟΥΝ ΤΗΝ
ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ; 14

ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ 16

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΞΟΝΤΩΣΗΣ
ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ 18

ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ: ΤΙ ΕΧΟΥΝ ΒΙΩΣΕΙ;..... 24

ΠΩΣ ΕΠΙΒΙΩΝΑΝ; 26

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΣΕ ΜΙΑ
ΑΠΑΝΘΡΩΠΗ ΕΠΟΧΗ 28

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ 30

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ 32

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΓΙΑ ΤΟ
ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΚΑΙ Η
ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΓΟΛΟΝΤΟΜΟΡ ΩΣ
ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ..... 34

